

Saimaan ammattikorkeakoulu
Liiketalous Lappeenranta
Tradenomi
Laskentatoimi ja juridiikka

Heidi Nikunen ja Kaisa Wederhorn

Yritystoiminnan lopettaminen ja yrittäjän sosiaali- turva

Opinnäyte 2013

Tiivistelmä

Heidi Nikunen ja Kaisa Wederhorn

Yritystoiminnan lopettaminen ja yrittäjän sosiaaliturva, 68 sivua, 3 liitettä

Saimaan ammattikorkeakoulu

Liiketalous Lappeenranta

Liiketalouden koulutusohjelma

Laskentatoimi ja Juridiikka

Opinnäytetyö 2013

Ohjaaja: lehtori Tarja Muikku, Saimaan ammattikorkeakoulu

Työn tarkoituksena oli selvittää vapaaehtoinen lopettaminen ja konkurssi, yrittäjän sosiaaliturva yritystoiminnan aikana ja lopettamisen jälkeen sekä verotus yritystoiminnan lopettamisen yhteydessä. Lisäksi työssä käytiin läpi yritysmuodot.

Työn teoriaosa perustuu pääosin alan kirjallisuuteen ja ajantasaiseen lainsäädäntöön sekä sähköiseen tietoon. Teoriaosuuden tarkoituksena on ollut selvittää yritystoiminnan lopettamisen prosessia. Yritystoiminnan voi lopettaa kokonaan vapaaehtoisen lopettamisen tai konkurssin kautta. Vapaaehtoisessa lopettamisessa yhtiön purkaminen toteutetaan selvitystilän kautta. Kannattamaton liiketoiminta päättyy konkurssin kautta.

Yrittäjän sosiaaliturva määräytyy YEL-vakuutuksen ja YEL-työtulon perusteella. Sairastuessaan yrittäjä voi saada sairauspäivärahaa tai osasairauspäivärahaa. Jäädessä työttömäksi hänen on mahdollista saada peruspäivärahaa tai ansiopäivärahaa. Eläkkeelle jäädessään yrittäjä voi saada eläkettä vanhuuden tai työkyvyttömyyden vuoksi. Lapsen syntyessä yrittäjällä on samat oikeudet saada äitiys- ja vanhempainpäivärahaa kuin palkkatyötä tekevälläkin.

Yrityksen lopettamisen yhteydessä voi saada luovutusvoittoa tai luovutustappiota. Lopettamisen yhteydessä myyty liikeomaisuus on elinkeinoverolain mukaan veronalaista. Yhtiöstä saatava jako-osan arvo arvostetaan samaan arvoon, kuin mitä luovutushinnaksi on katsottu purkautuvan yhtiön viimeisessä verotuksessa

Työn empiriaosa koostuu haastatteluista, joiden avulla on pyritty saamaan näkemyksiä ja ongelmia yritystoiminnan lopettamisessa.

Työ muodostaa kattavan kokonaisuuden yritystoiminnan lopettamisesta ja yrittäjän sosiaaliturvasta.

Asiasanat: yritysmuodot, vapaaehtoinen lopettaminen, konkurssi, YEL-vakuutus, sosiaaliturva, tulontasaus, tuloverotus lopettaessa

Abstract

Heidi Nikunen and Kaisa Wederhorn

Closing down a Business and Entrepreneurs' Social Insurance, 68 pages, 3 appendices

Saimaa University of Applied Sciences

Faculty of Business Administration

Degree Programme in Business Administration

Specialization in Accounting and Corporate and Financial Law

Bachelor's Thesis 2013

Instructor: Lecturer Tarja Muikku, Saimaa University of Applied Sciences

The purpose of this thesis was to clarify a voluntary or bankruptcy-induced closing down of a business, the entrepreneur's social insurance and taxation after the closing down of a business. An objective of this study was also to describe the different types of business.

The theory part is based on literature, laws and sources in the Internet. The purpose of theory part was to find out about the processes of closing down a business. A business can be ended by voluntarily or through bankruptcy. Dissolution of a business can be carried out by way of liquidation. Unprofitable business will end through bankruptcy.

The empirical part was carried out by interviews, which helped to find out some insights into and problems with the closing down of a business.

Social insurance is based on the YEL-insurance and YEL-income. An entrepreneur can receive social insurance benefits.

An entrepreneur can receive capital gains or losses in connection with the closing down of the business. If the property is sold, it will be taxed according to the Business Tax Act.

Keywords: types of business, voluntary closing down of business, bankruptcy, YEL-insurance, social insurance, income equalization, income taxation

Sisällys

1 Johdanto	6
1.1. Taustaa aiheen valinnalle	6
1.2. Tutkimuksen tavoitteet, tutkimusongelma ja rajaukset	6
1.3 Tutkimusmenetelmät ja tutkimuksen rakenne	7
2 Yritysmuodot	8
2.2. Henkilöyhtiöt	9
2.1. Yksityinen elinkeinonharjoittaja	11
2.3. Osakeyhtiö	12
2.3.1. Toimielimet	13
2.3.2. Tilintarkastaja ja yhtiökokous	14
2.4. Osuuskunta	15
3 Yritystoiminnan lopettaminen	15
3.1. Vapaaehtoinen lopettaminen	16
3.2. Yksityisen elinkeinonharjoittamisen lopettaminen	16
3.3. Henkilöyhtiön purkaminen	17
3.3.1. Selvitystila	18
3.3.2. Omaisuuden jakaminen	19
3.4. Osakeyhtiön purkaminen	20
3.4.1. Selvitystila	21
3.4.2. Omaisuuden jakaminen	23
3.5. Konkurssi	23
3.5.1. Konkurssiin hakeminen	24
3.5.2. Hakemuksen käsittely	25
3.5.3. Konkurssiin asettaminen	26
3.5.4. Konkurssin päättyminen	27
3.6. Konkurssin vaikutukset yrittäjään	27
3.7. Yksityishenkilön velkajärjestely	28
4 Sosiaaliturva	30
4.1. YEL-vakuutus	30
4.2. Sairastuminen	31

4.2.1. Sairauspäiväraha	32
4.2.2. Osasairauspäiväraha	33
4.3. Työttömyysturva	34
4.3.1. Työttömyysturvalaki	35
4.3.2. Työttömyyskassa	35
4.4. Eläke	37
4.4.1. Kansaneläke ja takuueläke	38
4.4.2. Työkyvyttömyyseläke	39
4.5. Lapsen syntymä	40
5 Verotus lopetettaessa	41
5.1. Lopettamisilmoitukset	41
5.2. Loppuvaraston vero	42
5.3. Tuloverotus	43
5.3.1. Yksityisen elinkeinonharjoittajan verotus	43
5.3.2. Henkilöyhtiön yhtiömiesten verotus	45
5.3.3. Osakeyhtiön osakkaan verotus	46
5.3.4. Tulontasaus	48
6 Haastattelut	49
6.1. Lopettaneen yrittäjän haastattelu	49
6.2. Konkurssin tehneen yrittäjän haastattelu	51
6.3. Kansaneläkelaitoksen haastattelu	54
6.4. Analyysi haastatteluista	56
7 Yhteenveto	57
8 Pohdinta	59
Lähteet	62

Liitteet

Liite 1	Kysymykset lopettaneelle yrittäjälle
Liite 2	Kysymykset Kansaneläkelaitokselle
Liite 3	Kysymykset konkurssin tehneelle yrittäjälle

1 Johdanto

Opinnäytetyön aiheena on yrityksen lopettaminen ja yrittäjän sosiaaliturva. Aihe on mielestämme ajankohtainen, koska yrityksiä lopetetaan nykypäivänä enemmän kuin perustetaan. Tilastokeskuksen mukaan konkurssien määrä lisääntyi vuoden 2013 tammikuusta heinäkuuhun 6,1 prosenttia verrattuna edelliseen vuoteen. Tässä opinnäytetyössä käsitellään aluksi lyhyesti eri yritysmuodot, minkä jälkeen käydään läpi vapaaehtoinen lopettaminen ja konkurssi sekä selvitetään yrittäjän sosiaaliturva, verotus ja arvonlisäverotus lopettaessa. Opinnäytetyö on kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimus, johon sisältyy empiirinen osuus. Empiirinen osuus toteutettiin haastattelemalla entisiä yrittäjiä ja Kansaneläkeläistöstä. Työn lopussa on analysoitu haastattelun tuloksia sekä tarkasteltu opinnäytetyön onnistumista. (Tilastokeskus 2013.)

1.1. Taustaa aiheen valinnalle

Opinnäytetyön aihetta valittaessa halusimme löytää laajan, mielenkiintoisen ja ajankohtaisen aiheen, josta ei ole aikaisemmin tehty opinnäytetyötä. Aikaisemmin ei ole tehty työtä, jossa samassa työssä käsitellään sekä yritystoiminnan lopettamista että yrittäjän sosiaaliturvaa. Aiheen idean löysimme lehtiartikkelista, joka käsitteli entisen yrittäjän rekisteriin jäänyttä merkintää yrittäjyydestä. Entinen yrittäjä ei päässyt TE- toimiston asiakkaaksi, koska hänellä oli rekisterissä yrittäjästatus, joten hänen täytyi mennä Kelan asiakkaaksi. Kelalta ei voinut saada opintotukea, koska YEL-maksut olivat maksamatta.

1.2. Tutkimuksen tavoitteet, tutkimusongelma ja rajaukset

Työn tavoitteena on selvittää vapaaehtoinen lopettaminen ja konkurssi, yrittäjän sosiaaliturva yritystoiminnan aikana ja lopettamisen jälkeen sekä verotus yritystoiminnan lopettamisen yhteydessä. Tavoitteena on myös selvittää yritystoimin-

nan lopettamisessa ilmenneitä mahdollisia ongelmia ja ratkaisuja niihin. Opinnäytetyötä tarkastellaan yrittäjän näkökulmasta.

Opinnäytetyön tutkimusongelmaa kuvataan kysymyksillä:

- Kuinka yritys lopetetaan vapaaehtoisesti ja kuinka konkurssin kautta?
- Millaista sosiaaliturvaa yrittäjä saa yritystoiminnan aikana ja sen päättymisen jälkeen sairastuessaan, työttömäksi ja eläkkeelle jäädessään sekä lapsen syntyessä?

Opinnäytetyön aihetta rajataan niin, että osuuskunta yritysmuotona esitellään vain lyhyesti, koska osuuskunnan vapaaehtoinen lopettaminen ja konkurssi eivät ole niin yleisiä kuin muilla yritysmuodoilla. Yritystoiminnan lopettamistavoista käsitellään ainoastaan vapaaehtoinen lopettaminen ja konkurssi, sillä näillä tavoilla yritystoiminta voidaan lopettaa kokonaan. Sosiaaliturvassa käydään läpi vain sairastuminen, työttömyysturva, eläke sekä lapsen syntymä, koska nämä ovat yritystoiminnan lopettamisen kannalta hyödyllisimmät. Verotus rajataan opinnäytetyön osalta olennaisiin asioihin eli yrityksen omistajan, yhtiömiesten ja osakkaiden verotukseen yritystoiminnan loppuessa sekä yrityksen arvonalisäverotukseen.

1.3 Tutkimusmenetelmät ja tutkimuksen rakenne

Opinnäytetyössä käytetään laadullista eli kvalitatiivista tutkimusta. Kvalitatiivinen tutkimusmenetelmä sopii tähän opinnäytetyöhön, koska pyrimme ymmärtämään yritystoiminnan lopettamista ja siihen liittyvää verotusta sekä yrittäjän sosiaaliturvaa. Laajaa kvalitatiivista tutkimusta tukee pieni empiirinen osuus, viranomaisen ja yrittäjien haastattelut. Valitut tutkimusmenetelmät ovat työn kannalta hyödyllisiä, luotettavia sekä ajantasaisia.

Empiirisenä tutkimusmenetelmänä käytämme erilaisia haastatteluita. Haastateltaviksi valitaan Kansaneläkelaitos sekä yrittäjiä, jotka ovat lopettaneet yritystoimintansa vapaaehtoisesti tai konkurssin kautta.

Kansaneläkelaitoksen valitsemme haastateltavaksi, koska haluamme saada opinnäytetyöhömme viranomaisen näkökulman sosiaaliturvasta. Haastattelemme lisäksi vapaaehtoisesti lopettaneen yrittäjän sekä konkurssin tehneen yrittäjän, koska opinnäytetyömme käsittelee kumpaakin yritystoiminnan lopettamista. Tarkoituksenamme on selvittää yhdessä heidän kanssaan, minkälaisia mahdollisia ongelmia lopettaneilla yrittäjillä on ollut yritystoiminnan lopettamisessa sekä sosiaaliturvan kanssa ja kuinka ongelmat ovat selvinneet.

Haastattelumenetelminä käytämme suullisia haastatteluja, jotka pyrimme nauhoittamaan sekä tekemään niistä muistiinpanoja. Kysymykset laadimme etukäteen ja lähetämme ennen haastattelua haastateltaville.

Opinnäytetyön kvalitatiiviseen tutkimukseen käytämme aiheeseen liittyvää kirjallisuutta sekä Internet-lähteitä. Kirjalliset lähteet on pyritty valitsemaan huolellisesti ja tarkastamaan tiedon ajantasaisuus. Sähköisinä lähteinä käytämme esimerkiksi Kela.fi- sivustoa, Verohallinto.fi- sivustoa, Finlex.fi- sivustoa ja yrittäjät.fi- sivustoa.

2 Yritysmuodot

Yritystä perustettaessa on ensin valittava yritysmuoto. Yritysmuotoa valittaessa on harkittava tarkkaan, mikä yritysmuoto on kulloinkin sopivin ja tarkoituksenmukaisin. Valintaan vaikuttavat monet eri tekijät, joita ovat muun muassa päätöksentekoon, vastuuseen ja verotukseen liittyvät kysymykset. Siihen, mikä yritysmuoto valitaan, vaikuttavat muun muassa seuraavat tekijät: perustajien lukumäärä, pääoman tarve, vastuu, toiminnan joustavuus, yrityksen jatkuvuus ja laa-

jenemismahdollisuudet sekä voitonjako ja tappion kattaminen. Valittavana olevia yritysmuotoja on yksityinen elinkeinonharjoittaja, avoin yhtiö, kommandiittiyhtiö, osakeyhtiö ja osuuskunta.

(Villa, Ossa & Saarnilehto 2007, 21 -22.)

2.2. Henkilöyhtiöt

Avoin yhtiö ja kommandiittiyhtiö ovat henkilöyhtiöitä. Henkilöyhtiöllä tarkoitetaan yhtiötä, joka on kahden tai useamman henkilön (yhtiömiehen) yhteistoimintaan perustuva organisaatio ja yhtiömuoto. Vähintään yhdellä yhtiömiehellä on oltava asuinpaikka Euroopan talousalueella. Yhtiö syntyy, kun yhtiösopimus tulee voimaan, joten yhtiö on olemassa siitä hetkestä lähtien, kun yhtiömiesten keskinäinen sopimus tarkoitetun yhteisen taloudellisen toiminnan harjoittamisesta on syntynyt. Oikeuskelpoiseksi tuleminen on sidottu yhtiösopimuksen voimaantuloon eikä yhtiösopimuksen rekisteröintiin. (Villa ym. 2007, 24–25.)

Yhtiösopimus voi olla kirjallinen, suullinen tai hiljainen. Tunnusomaista henkilöyhtiöille on yhtiömiehistä erotettavissa olevan yhtiön oma oikeudellinen itsenäisyys, yhtiömiesten varallisuudesta erotettava yhtiön oma varallisuus, yhtiön tarkoitus ja yhtiömiesten henkilökohtainen sekä rajaton vastuu yhtiön velvoitteista. (Villa ym. 24–25.)

Kommandiittiyhtiön ja avoimen yhtiön ero on, että kommandiittiyhtiössä on kahdenlaisia yhtiömiehiä, vastuunalaisia ja äänettämiä yhtiömiehiä ja avoimessa yhtiössä ainoastaan vastuunalaisia yhtiömiehiä. Vastuunalaiset yhtiömiehet vastaavat yhtiön sitoumuksista henkilökohtaisesti ja rajattomasti. Äänettömällä yhtiömiehellä tarkoitetaan henkilöä, jonka vastuu rajoittuu hänen sijoittamaansa pääomaan, joka voi olla rahasumma tai apporti. (Villa ym. 24–25.)

Vastuunalaiselta yhtiömieheltä riittää työpanos. Henkilöyhtiöissä ei ole pääoman vähimmäisvaatimuksia, vaan vastuunalaiset yhtiömiehet vastaavat henkilökohtaisesti yhtiöstä ja sen veloista. Tästä syystä henkilöyhtiöissä ei myöskään ole varojen nostamista koskevia rajoituksia, ellei yhtiösopimuksessa sovita toisin. (Villa ym. 24–25.)

Avoimesta ja kommandiittiyhtiöstä annetun lain mukaan, *jotta toiminta katsottaisiin henkilöyhtiöksi, yhtiömiesten tulee harjoittaa elinkeinotoimintaa yhteisen taloudellisen tarkoituksen saavuttamiseksi*. Henkilöyhtiöiden perustunnusmerkkinä on yhtiömiesten yhteinen taloudellinen tarkoitus. Eli yhtiön toimintaa on harjoitettava yhtiömiesten yhteiseen lukuun ja yhteisen taloudellisen päämäärän vuoksi. Toiminnan on oltava ammattimaisesti harjoitettua taloudellista toimintaa, jolle tunnusomaista on itsenäisyys. Itsenäisyydellä tarkoitetaan sitä, että toimintaa harjoitetaan omalla riskillä, omaan lukuun, omissa nimissä määrätyn tai ennalta määräämättömäksi ajaksi. Toiminnan on myös oltava suunnitelmallista ja suuntautua yleensä ulospäin aineellisen tai aineettomien hyödykkeiden tarjoamisena.

(Villa ym. 2007, 26–27; Laki avoimesta yhtiöstä ja kommandiittiyhtiöstä 389/1988, 1:1.)

Avoimessa ja kommandiittiyhtiössä ei ole pakollisia toimielimiä, mutta niissä voi olla toimitusjohtaja, hallitus ja yhtiömiesten kokous. Jos toimitusjohtaja valitaan, on hänet ilmoitettava kaupparekisteriin. (Villa ym. 2007 26–27.)

Tilintarkastajaa ei tarvitse valita, elleivät lainsäädäntö, yhtiösopimus tai yhtiömiehet niin edellytä. Tilintarkastaja voidaan jättää valitsematta yhtiössä, jossa sekä päättyneellä että sitä välittömästi edeltäneellä tilikaudella on täyttynyt enintään yksi seuraavista edellytyksistä: (Villa ym. 2007 26–27.)

- 1) taseen loppusumma ylittää 100 00 euroa
- 2) liikevaihto tai sitä vastaava tuotto ylittää 200 000 euroa

3) palveluksessa on keskimäärin yli kolme henkilöä.

Yhtiömiehet valitsevat tilintarkastajan yksimielisellä päätöksellä, jollei toisin ole sovittu. Tilintarkastajaa ei ilmoiteta kaupparekisteriin. Tilintarkastaja valitaan kuttakin tilikautta varten erikseen, ja hän voi erota tai hänet voidaan erottaa kesken toimikauden. (Villa ym. 2007 26 -27.)

Jokaisella vastuunalaisella yhtiömiehellä on oikeus edustaa yhtiötä ja kirjoittaa sen toiminimi yhtiön toimialaan kuuluvissa asioissa. Äänettömällä yhtiömiehellä ei ilman valtuutusta ole oikeutta edustaa yhtiötä eikä kirjoittaa sen nimeä. Nimenkirjoitus- oikeutta voidaan rajoittaa yhtiömiesten sopimuksella siten, että oikeus poistetaan yhdeltä tai useammalta yhtiömiehellä taikka siten, että se on kahdella tai useammalla yhtiömiehellä yhdessä. Rajoitus astuu voimaan sinä päivänä, jolloin sen merkitsemisestä kaupparekisteriin kuulutettiin. Prokuran voivat antaa vastuunalaiset yhtiömiehet yhdessä eikä sen antaminen edellytä äänettömän yhtiömiehen suostumusta. Prokura voidaan antaa nimetylle henkilölle niin, että prokuristi voi edustaa yhtiötä yksin tai yhdessä yhden tai useamman vastuunalaisen yhtiömiehen kanssa. Prokuristilla on oikeus toimia päämiehen puolesta ja kirjoittaa toiminimi. Prokura ilmoitetaan kaupparekisteriin, ja sen voi peruuttaa jokainen vastuunalainen yhtiömies, jolla on yksin tai yhdessä toisen yhtiömiehen kanssa oikeus hoitaa yhtiön asioita. (Holopainen 2012, 26–26.)

2.1. Yksityinen elinkeinonharjoittaja

Luonnollinen henkilö voi toimia elinkeinonharjoittajana, mikäli hänen asuinpaikkansa on Euroopan talousalueella. Euroopan talousalueen ulkopuolella asuvan henkilön on mahdollista harjoittaa elinkeinoaan vain luvan kanssa, jonka myöntää Patentti- ja rekisterihallitus. Yksityiset elinkeinonharjoittajat jaetaan kahteen ryhmään, liikkeenharjoittajiin ja ammatinharjoittajiin, joista molemmat työskentelevät itsenäisesti ja omaan lukuun. (Holopainen 2012, 23.)

Ammatinharjoittaja on luonnollinen henkilö, jonka päätyönään harjoittama elinkeino on ammatti. Esimerkiksi lakimiehen ja lääkärin ammatit ovat tällaisia. Perinteisiä ammatteja on nykyään alettu myös harjoittamaan yhtiömuodossa, joten

ero liikkeenharjoittajan ja ammatinharjoittajan välillä on hämärtynyt. Ammatinharjoittajan ja liikkeenharjoittajan välillä merkittävin ero on kirjanpitovelvollisuudessa, jossa ammatinharjoittajalta vaaditaan ainoastaan yhdenkertainen kirjanpito, kun taas liikkeenharjoittajalta vaaditaan kahdenkertainen kirjanpito. Ammatinharjoittajan on tehtävä perustamisilmoitus Y3- lomakkeella patentti- ja rekisterihallitukseen, jos elinkeinonharjoittajalla ei ole vielä y-tunnusta.

(Patentti-rekisterihallitus 2013b; Villa ym. 2007, 20.)

Luonnollisen henkilön liikeyrityksen muodossa harjoittamaa elinkeinotoimintaa kutsutaan liikkeenharjoittamiseksi. Jos yksityisellä elinkeinonharjoittajalla on kiinteä osto- tai myyntipaikka tai vastaava muu toimipaikka eikä hänellä ei ole vierasta työvoimaa, hänet lasketaan silti liikkeenharjoittajaksi. Yrittäjä on henkilökohtaisesti vastuussa kaikista yrityksen toimintaa varten otetuista veloista ja sitoumuksista. Liikkeenharjoittaja vastaa myös omalla yksityisomaisuudellaan yrityksen veloista ja sitoumuksista, koska yrittäjän vastuuta ei ole rajoitettu millään tavalla. Kirjanpidollisesti omistaja ja yksityisliike on kuitenkin pidettävä erillään toisistaan. Lainopillisesti liikkeenomistaja edustaa itse itseään liikkeensä puolesta sekä tekee sitä koskevat oikeustoimet. (Villa ym. 2007, 21.)

Yksityisen elinkeinonharjoittajan pääomalla ei ole minimäärää eikä laki vaadi tilintarkastusta. Yrittäjä edustaa itse itseään. Elinkeinoharjoittaja voi kuitenkin valtuuttaa henkilön prokuristikseen antamalla hänelle valtakirjan. Prokuristilla on oikeus edustaa elinkeinonharjoittajaa ja kirjoittaa hänen toiminimensä kaikissa niissä asioissa, jotka kuuluvat päämiehen liikkeen harjoittamiseen. Prokuristi ei saa luovuttaa päämiehen kiinteää omaisuutta ja tontinvuokraoikeutta eikä hakea kiinnitystä niihin. Prokuristi on ilmoitettava kaupparekisteriin. (Holopainen 2012, 23.)

2.3. Osakeyhtiö

Osakeyhtiö voi olla julkinen osakeyhtiö tai yksityinen osakeyhtiö. Molemmat ovat erillisiä oikeushenkilöitä osakkeenomistajistaan ja molempiin sovelletaan osake-

yhtiölakia. Julkisen osakeyhtiön osakkeilla voidaan käydä kauppaa pörssissä, kun taas yksityisen osakeyhtiön ei voi. Vähimmäisosakepääoma on 80 000 euroa julkisella osakeyhtiöllä ja yksityisellä osakeyhtiöllä 2500 euroa. Yhtiön velkoja, muu sopimuskumppani tai kukaan muu ei voi vaatia yhtiön osakkaalta yhtiön velvoitteen tai sitoumuksen täyttämistä, koska osakkeenomistajilla on rajoitettu vastuu yhtiön velvoitteista. Mitä enemmän osakkeenomistaja on sijoittanut yhtiöön, sitä suuremmat valtaoikeudet hänellä on yhtiössä osakkeisiinsa liittyvän äänioikeuden kautta.

(Villa ym. 2007, 58; Koski & Sillanpää 2013, luku 4.)

Osakeyhtiön toiminnan tarkoitus on voiton tuottaminen osakkeenomistajilleen. Yhtiön johto koostuu hallituksen jäsenistä, mahdollisesta toimitusjohtajasta ja hallintoneuvoston jäsenistä. Heidän tärkeimpinä tehtävinä on huolellisesti toimiminen yhtiön edun mukaisesti, huolellisuus- ja lojaliteettivelvollisuus yhtiötä ja osakkeenomistajia kohtaan. Yhtiön edun mukaan toimiminen sisältää lähtökohteisesti voiton tuottamisen osakkeenomistajille. Huolellisuusvelvollisuudella tarkoitetaan sitä, että johdolla oli päätöksissään ja toimissaan velvollisuus johtaa yhtiötä huolellisesti.

(Villa ym. 2007, 59.)

2.3.1. Toimielimet

Ainoa pakollinen toimielin on hallitus. Hallituksen tehtäviä on huolehtia yhtiön toiminnan järjestämisestä, yhtiön johtamisesta ja yhtiön edustamisesta. Hallituksessa on oltava yhdestä viiteen varsinaista jäsentä, ellei yhtiöjärjestyksessä määrätä toisin. Jos hallitukseen kuuluu vähemmän kuin kolme jäsentä, on oltava ainakin yksi varajäsen. Hallitus valitsee puheenjohtajan, ellei hallitusta valittaessa ole päätetty toisin tai yhtiöjärjestyksessä toisin määrätä. Yhtiökokous valitsee hallituksen jäsenet, jollei yhtiöjärjestyksessä määrätä, että tehtävä kuuluu hallintoneuvostolle. Hallituksen jäsen ei voi olla alaikäinen, oikeushenkilö eikä sellainen henkilö, jolle on määrätty edunvalvoja ja jonka toimintakelpoisuutta on rajoitettu tai joka on konkurssissa tai liiketoimintakiellossa. Hallituksen jäsenet ja va-

rajäsenet on ilmoitettava kaupparekisteriin. Hallitus voi valita osakeyhtiölle toimitusjohtajan, joka on ilmoitettava kaupparekisteriin. (Holopainen 2012, 29 -30.)

Hallintoneuvostosta voidaan määrätä osakeyhtiön yhtiöjärjestyksessä. Hallintoneuvostossa on oltava jäseniä vähintään kolme ja jäsenenä ei voi olla toimitusjohtaja eikä hallituksen jäsen. Jäsenet on ilmoitettava kaupparekisteriin. Hallintoneuvoksen tehtävänä on valvoa hallituksen ja toimitusjohtajan vastuulla olevaa yhtiön hallintoa. (Holopainen 2012, 30.)

2.3.2. Tilintarkastaja ja yhtiökokous

Tilintarkastaja voidaan jättää valitsematta osakeyhtiössä, jos sekä päättyneellä että sitä välittömästi edeltäneellä tilikaudella on täyttynyt enintään yksi seuraavista edellytyksistä:

- 1) taseen loppusumma ylittää 100 000 euroa
- 2) liikevaihto ylittää 200 000 euroa
- 3) yhtiön palveluksessa on keskimäärin yli kolme henkilöä.

Tilintarkastajan tehtävänä on tarkastaa kirjanpito, että sitä on pidetty kirjanpitosääntelyä ja hyvää kirjanpitolapaa noudattamalla sekä tilinpäätös, että se on laadittu hyvää tilintarkastusta koskevaa sääntelyä ja tilintarkastustapaa noudattamalla. Tilintarkastuksen tarkoituksena on varmistaa kirjanpidon ja tilinpäätökset luotettavuus.

(Villa ym. 2007, 82; Koski & Sillanpää. 2013, luku 8.)

Yhtiökokouksessa osakkeenomistajat käyttävät päätösvaltaansa. Jollei osakeyhtiölaissa tai yhtiöjärjestyksessä toisin määrätä, tehdään päätökset annettujen äänten enemmistöllä. Yhtiökokouksen muodostavat yhtiön osakkeenomistajat, jotka ovat kokouksessa läsnä tai laillisesti edustettuina. Yhtiökokous päättää sille osakeyhtiölain mukaan kuuluvista asioista, joita voivat olla toimitusjohtajan valinta ja hallituksen yleistoimivaltaan kuuluvat asiat, jos yhtiöjärjestyksessä on

näin määrätty. Varsinainen yhtiökokous on pidettävä kuuden kuukauden kuluessa tilikauden päättymisestä. (Holopainen 2012, 30 -31; Villa ym. 2007, 73.)

2.4. Osuuskunta

Tasavallan presidentti vahvisti 14.6.2013 uuden osuuskuntalain 421/2013, joka astuu voimaan 1.1.2014. (Yhdessä yrittämään 2013)

Osuuskunta on yhteisö, jonka osuuspääoman määrää ei tarvitse määrätä ennalta. Osuuskunnan jäsenten määrä, osuuksien lukumäärä ja osuuspääoma ovat vaihtuvia. Osuuskunnalla voi olla myös osuuspääoman lisäksi osakkeita. Uuden lain mukaan osuuskunnan voi perustaa yksi henkilö. Perustamisesta on laadittava kirjallinen sopimus, jonka kaikki osuuskunnan jäsenet allekirjoittavat. Osuuskunnan jäsenyyttä ei voida siirtää toiselle, ellei säännöissä määrätä toisin.

(Osuuskuntalaki 421/2013 1:3, 2:1.)

Osuuskunta toiminnan tarkoituksena on jäsenten taloudenpito tai elinkeinon tukemiseksi harjoittaa taloudellista toimintaa siten, että jäsenet käyttävät hyväkseen osuuskunnan tarjoamia palveluita taikka palveluita, jotka osuuskunta järjestää tytäryhteisönsä avulla tai muulla tavalla.

(Osuuskuntalaki 421/2013, 1:5.)

3 Yritystoiminnan lopettaminen

Yritystoiminta voi päättyä monesta syystä: yrittäjän jäädessä eläkkeelle, konkurssin tai purkamisen yhteydessä sekä yrityskaupan takia. Yritystoimintaa lopettaessa yrittäjän tavoitteena on löytää jatkaja yritykselle tai saada yritys myytyä. Kuitenkin yritys joudutaan purkamaan siinä tapauksessa, että yritystä ei saada myytyä eikä sitä ole myöskään tarkoitus lahjoittaa. Kun yritys on myyty, asetettu konkurssiin tai selvitystilaan, katsotaan yritystoiminta loppuneeksi. Tässä työssä tarkastellaan lopettamista vapaaehtoisen lopettamisen, eläkkeelle jäämisen, sekä konkurssin kautta. (Lakari 2012, 13.)

3.1. Vapaaehtoinen lopettaminen

Yrittäjä voi lopettaa yritystoiminnan vapaaehtoisesti esimerkiksi jäädessään eläkkeelle tai siirtyessään palkkatyöhön. Toimintaa lopettaessaan yrittäjällä on yleensä tarkoitus löytää jatkaja tai myydä yritys. Jos yritys myydään, on kyseessä yrityskauppa. Yrityskaupassa sovitaan vastike eli yleensä rahaa tai omaisuutta, jonka ostaja maksaa myyjälle. Yritys on yleensä tarkoitus saada myytyä mahdollisimman korkeaan hintaan. Jos myytävä yritys on osakeyhtiö, niin osakekanta on kaupan kohteena. Jos yritystä ei kuitenkaan saada myytyä eikä sitä lahjoiteta, niin yritys joudutaan purkamaan. (Lakari 2012, 10.)

Sukupolvenvaihdos on kyseessä silloin, kun yritykselle löytyy perheestä jatkaja. Sukupolvenvaihdoksessa yritys siirretään uudelle jatkavalle omistajalle. Jatkaja on usein omistajan lapsi tai muu lähisukulainen. Sukupolvenvaihdoksen luovutusvoitto voi olla tietyin edellytyksin verovapaata. Esimerkiksi riittävän pitkä yrityksen omistusaika ja riittävän läheinen sukulaissuhde ovat edellytyksenä verovapaudelle. (Lakari 2012, 28.)

3.2. Yksityisen elinkeinonharjoittamisen lopettaminen

Yksityisen elinkeinonharjoittamisen eli toiminimen purkaminen tarkoittaa toiminnan lopettamista. Sitä ei erikseen säätele mikään laki. Elinkeinoharjoittajan toiminnan lopettamisesta täytyy tehdä lopettamisilmoitus kaupparekisteriin. Elinkeinoharjoittajalla ei ole hallitusta, toimitusjohtajaa eikä hallintoneuvostoa toiminnassaan, vaan hän tekee päätökset ja päättää itse myös toiminnan lopettamisesta. Elinkeinoharjoittaja voi valtuuttaa myös toisen henkilön toimimaan puolestaan. Lopettaminen tarkoittaa käytännössä elinkeinonharjoittamisen lopet-

tamista ja se tapahtuu myymällä omaisuus tai siirtämällä se yrittäjän nimiin yksityisotoina. Myyntivoitoista täytyy maksaa veroa. Toiminnasta jäänyt ylijäämä jää elinkeinonharjoittajalle ja hän vastaa myös elinkeinonharjoittamiseen kohdistuvista velvoitteista esimerkiksi velkojen maksusta lopettamisen jälkeen. (Alhola, Koivikko, Rätty & Tuominen 1999, 692,695; Nettilaki 2013b; Villa ym. 2007, 22.)

3.3. Henkilöyhtiön purkaminen

Avoimen yhtiön ja kommandiittiyhtiön lain mukaan (1988/389,5:1): *Yhtiömiehellä on oikeus vaatia yhtiön purkamista, kun:*

1) hän on irtisanonut yhtiösopimuksen ja irtisanomisaika on kulunut, tai kun sovittu yhtiökausi on päättynyt. Jokaisella yhtiömiehellä on oikeus irtisanoa yhtiösopimus milloin vain ilmoittamalla siitä toiselle yhtiömiehelle, jos yhtiösopimus on toistaiseksi voimassa oleva. Ellei toisin ole sovittu, on irtisanomisaika kuusi kuukautta.

2) toinen yhtiömies joutuu konkurssiin tai hänen yhtiöosuutensa ulosmitataan

3) toinen yhtiömies on kuollut eikä ole sovittu tai sovita yhtiön toiminnan jatkamisesta tästä huolimatta

4) toinen yhtiömies olennaisesti rikkoo yhtiösuhteeseen perustuvia velvollisuuksiaan tai jatkuvasti käyttää asemaansa yhtiössä yhtiön edun vastaisesti taikka yhtiön toiminnan jatkamista on pidettävä kohtuuttomana yhtiömiehen kannalta ottaen huomioon hänen tai toisen yhtiömiehen terveydentilan, taloudellisen aseman tai muun vastaavan seikan suhteen tapahtuneet muutokset tai yhtiön muiden toimintaedellytysten olennainen huonontuminen. (Laki avoimesta yhtiöstä ja kommandiittiyhtiöstä 1988/389, 5:1.)

Yhtiön purkamisen sijasta voidaan lunastaa sen yhtiömiehen yhtiöosuus, josta on olemassa aiemmin mainittu purkamisperuste. Muiden yhtiömiesten on tehtävä yksimielinen päätös lunastamisesta. Jos päätös lunastuksesta tehdään, on lunastuksen saajalle esitettävä lunastustarjous, jossa on myös oltava maininta vastaamatta jättämisen vaikutuksesta. Lunastuksensaajalla on 14 päivää aikaa

hylätä tarjous, muulloin hänen katsotaan hyväksyneen sen. (Laki avoimesta yhtiöstä ja kommandiittiyhtiöstä 1988/389, 5:6.)

Yhtiömiehet voivat yksimielisellä päätöksellään syrjäyttää laissa määrätyt lopettamisen menettelytapasäännökset ja purkaa yhtiön vapaamuotoisesti, koska he ovat henkilökohtaisessa vastuussa yhtiön veloista yhtiön lopettamisesta huolimatta. Vastuunalaiset yhtiömiehet voivat jakaa yhtiön varat ilman, että heidän on maksettava ensin yhtiön velkoja. He sopivat yhdessä toimenpiteistä, jotka johtavat toiminnan lopettamiseen. Vapaaehtoinen purkaminen voidaan myös toteuttaa noudattamalla avoimesta yhtiöstä ja kommandiittiyhtiöstä annetussa laissa esitettyä purkamismenettelyä. Purkamismenettely tarkoittaa sitä, että purkaminen käsittää yhtiön ja kolmansien osapuolien välisten velkasuhteiden selvittämisen ja päättämisen, yhtiömiesten välisten velka- ja saamissuhteiden selvittämisen sekä yhtiön nettovarallisuuden jakamisen yhtiömiehille. (Villa ym. 2007, 44 - 45.)

3.3.1. Selvitystila

Yhtiön purkaminen toteutetaan aloittamalla selvitystila. Selvitystilan tarkoituksena on yhtiön omistaman omaisuuden arviointi ja jakaminen yhtiömiehille sekä yhtiömiesten yhtiösuhteen lopettaminen. Velkojen suojaaminen ei edellytä lakisääteistä selvitystilamenettelyä henkilöyhtiössä toisin kun osakeyhtiössä. Tämän vuoksi yhtiömiehet voivat vapaasti päättää, kuinka yhtiö selvitetään. Avoimesta yhtiöstä ja kommandiittiyhtiöstä annetussa laissa on kuitenkin rajoitettu yhtiömiesten oikeutta sopia selvitysmenettelystä. *Lain mukaan yhtiömiehet voivat sopia lakisääteisestä selvitystilasta poikkeavasta yhtiön purkamisessa noudatettavasta menettelystä vasta, kun vaatimus purkamisesta on tehty. Kaikkien yhtiömiesten on suostuttava sopimukseen selvitysmenettelystä. Jos yhtiömies on konkurssissa tai yhtiöosuus ulosmitattu, tulee sopimukseen saada myös ulosmittausvelkojan ja konkurssipesän suostumus.* (Villa ym. 2007, 50; Laki avoimesta yhtiöstä ja kommandiittiyhtiöstä 1988/389,5:1.)

Yhtiömiehet toimivat selvitysmiehinä, ellei toisin ole sovittu. Selvitysmies ei voi olla vajaavaltainen tai konkurssissa oleva. Selvitystilassa selvitysmies selvittää yhtiön varat ja velat. Tämä tarkoittaa yhtiön omaisuuden realisointia ja velkojen maksamista. Yhtiön velkojen maksamisen jälkeen yhtiöön jäljelle jäänyt netto-omaisuus jaetaan yhtiön osakkaille lähtökohtaisesti yhtiösopimuksen taikka lain avoimesta yhtiöstä ja kommandiittiyhtiöstä kuudennen luvun 2§:n erityisiä määräyksiä noudattamalla.

(Villa ym. 2007, 46, 49–50; Laki avoimesta yhtiöstä ja kommandiittiyhtiöstä 1988/389,6:2.)

Yhtiön maksuveloitteen lakkaamiseksi ja tuntemattomien velkojen selvittämiseksi selvitysmiesten on haettava julkista haastetta. Julkinen haaste annetaan yhtiön velkojille, ja haaste saa aikaan velkojen lakkaamisen vain tuntemattomien velkojen osalta. Jos velka on yhdenkin yhtiömiehen tiedossa, on se tunnettu.

(Villa ym. 2007, 51–52.)

Selvitystila päättyy, kun selvitysmies antaa lopputilityksen. Lopputilitys on kertomus koko selvitysmenettelystä, yhtiön omaisuuden realisoinnista ja yhtiön velkojen maksamisesta taikka vakuuden asettamisesta. Liitteenä on oltava tilinpäätöksiä koskevat asiakirjat koko selvitystilan ajalta. Kertomus on annettava jokaiselle yhtiömiehelle. Selvitystila voidaan myös lopettaa yhtiömiesten yksimielisellä päätöksellä ja jatkaa yhtiön toimintaa. (Laki avoimesta yhtiöstä ja kommandiittiyhtiöstä 1988/389, 5:16; Villa ym. 2007, 52.)

Selvitysmiehen on ilmoitettava yhtiön selvitystilaan asettaminen sekä selvitystilan lopettaminen kaupparekisteriin. (Laki avoimesta yhtiöstä ja kommandiittiyhtiöstä 1988/389,5:18.)

3.3.2. Omaisuuden jakaminen

Yhtiön varoista on katettava yhtiön velat ennen omaisuuden jakamista. Näin saadaan selville yhtiön jaettava netto-omaisuus. Netto-omaisuudesta on ensisi-

jaisesti palautettava yhtiömiehille heidän yhtiöpanoksensa. Jos omaisuus ei riitä täysimääräiseen panosten palauttamiseen, jaetaan omaisuus panosten suuruuden mukaisessa suhteessa. Jos ylijäämää jää, se jaetaan niiden perusteiden mukaisessa suhteessa, joita sovelletaan yhtiön voittoa jaettaessa. Jos yhtiön omaisuus ei riitä kaikkien velkojen suorittamiseen, vajaus jaetaan yhtiömiesten kesken niiden perusteiden mukaan, joita sovelletaan yhtiön tappiota jaettaessa.

(Villa ym. 2007, 53; Laki avoimesta yhtiöstä ja kommandiittiyhtiöstä 1988/389,6:2.)

3.4. Osakeyhtiön purkaminen

Osakeyhtiön purkaminen tarkoittaa yhtiön lakkaamista, jolla tarkoitetaan yhtiön toiminnan ja oikeushenkilöllisyyden sekä olemassaolon lopullista päättymistä. Osakeyhtiön purkautuminen voi tapahtua kolmella tavalla: purkautumisesta voi päättää yhtiökokous, rekisteriviranomainen tai tuomioistuin. Ennen purkautumista on yhtiön selvitysmenettelyvaihe, jossa selvitetään yhtiön varallisuusasema. Yhtiön omaisuus muutetaan rahaksi ja yhtiön velat maksetaan. Velkojen maksamisen jälkeen jäänyt omaisuus jaetaan osakkeenomistajille heidän jakosuuksiensa mukaan, jollei yhtiöjärjestyksessä toisin mainita. Jos yhtiöllä on velkoja enemmän kuin varoja, asetetaan yhtiö selvitystilan sijaan konkurssiin tai poistetaan rekisteristä. Osakeyhtiöstä annetun lain mukaan rekisteriviranomaisen on poistettava yhtiö rekisteristä, jos varat eivät riitä selvityskulujen maksamiseen tai varojen määrästä ei saada tietoa eikä osakkeenomistaja, velkoja tai muu ilmoita ottavansa vastatakseen selvitysmenettelyn kuluista.

(Villa ym. 2007,113;Osakeyhtiölaki 2006/624, 20:2.)

3.4.1. Selvitystila

Yhtiökokous tekee päätöksen selvitystilaan asettamisesta. Päätös on tehtävä kahden kolmasosan määräenemmistöllä ja osakelajikohtaisella äänestyksellä sellaisessa yhtiössä, jossa on useita osakelajeja. Rekisteriviranomaisen on määrättävä yhtiö selvitystilaan tai poistettavaksi rekisteristä, jos:

- yhtiöllä ei ole rekisteriin merkittyä toimikelpoista hallitusta
- yhtiöllä ei ole rekisteriin merkittyä elinkeinon harjoittamisen oikeudesta annetussa laissa tarkoitettua edustajaa
- yhtiö ei ole rekisteriviranomaisen kehotuksesta huolimatta ilmoittanut tilinpäätösasiakirjoja rekisteröitäväksi vuoden kuluessa tilikauden päättymisestä
- yhtiö on asetettu konkurssiin, joka on rauennut varojen puutteeseen.

Tuomioistuimella on oikeus määrätä osakeyhtiö selvitystilaan vaikutusvallan väärinkäyttöön liittyvän asian yhteydessä tai osakkeenomistajan nostamasta kanteesta, joka koskee osakeyhtiön asettamista selvitystilaan yhtiöjärjestyksen määräyksen perusteella. (Villa ym. 2007, 113 -114.)

Selvitystila alkaa siitä hetkestä, kun sitä koskeva päätös on tehty, ellei yhtiökokous määrää myöhempää alkamispäivää. Päätöksen jälkeen on valittava yksi tai useampi selvitysmies hallituksen, mahdollisen toimitusjohtajan ja hallintoneuvoston tilalle. Selvitysmiehenä ei voi toimia oikeushenkilö, alaikäinen, liiketoimintakieltoon määrätty, konkurssissa oleva tai se, jolle on määrätty edunvalvoja tai jonka toimintakelpoisuutta on rajoitettu. Ainakin yhdellä selvitysmiehellä on oltava asuinpaikka Euroopan talousalueella, jollei Patentti- ja rekisterihallitus myönnä lupaa poiketa tästä. Selvitysmiesten toimikausi jatkuu toistaiseksi. Jollei yhtiöllä ole toimikelpoista selvitysmiestä, on rekisteriviranomaisen määrättävä sellainen. Selvitysmiesten on viipymättä ilmoitettava selvitystila päätös kaupparekisteriin rekisteröitäväksi. (Villa ym.2007, 114; Patentti- ja rekisterihallitus 2013c.)

Selvitysmiesten tehtävänä on hoitaa yhtiön asioita selvitystilan aikana. Heidän on mahdollisimman pian muutettava rahaksi selvitystä varten tarvittava määrä

yhtiön omaisuutta ja maksaa yhtiön velat. Selvitysmiesten on haettava julkinen haaste yhtiön velkojille. Julkisessa haasteessa yhtiön velkojia kehoitetaan ilmoittamaan saatavansa haasteessa ilmoitettuun määräpäivään mennessä tai muuten tuntemattomat velat lakkaavat. Julkinen haaste haetaan Patentti- ja rekisterihallitukselta ja sitä voidaan hakea samalla, kun ilmoitetaan selvitystilasta ja selvitysmiehistä. Julkinen haaste on haettava, vaikka yhtiöllä ei olisikaan tiedossa yhtään velkojaa ja tilanteissa, joissa selvitystila on alkanut viranomaisen määräyksestä. (Villa ym. 2007, 114; Patentti- ja rekisterihallitus 2013c; Osakeyhtiölaki 2006:624, 20:11.)

Selvitysmiesten on tarvittaessa laadittava tilinpäätös siltä selvitystilaa edeltäneeltä ajalta, jolta tilinpäätöstä ei vielä ole esitetty yhtiökokouksessa. Jos yhtiössä on lain tai yhtiöjärjestyksen mukaan velvollisuus valita tilintarkastaja, tilinpäätös on tilintarkastettava. Hallituksen jäsenen ja toimitusjohtajan on kohtuullista palkkiota vastaan myötävaikutettava tilinpäätöksen laatimiseen. (Villa ym. 2007, 114; Patentti- ja rekisterihallitus 2013c; Osakeyhtiölaki 2006:624, 20:11.)

Selvitysmiesten on annettava lopputilitys hallinnostaan laatimalla kertomus koko selvitysmenettelystä, kun tehtävät on saatu suoritettua. Kertomuksessa on oltava selvitys yhtiön omaisuuden jaosta ja siihen liittyvät tilinpäätökset, toimintakertomukset ja mahdolliset tilintarkastuskertomukset selvitystilan ajalta. Jos yhtiössä on lain tai yhtiöjärjestyksen mukaan velvollisuus valita tilintarkastaja, kertomus liitteineen on annettava yhtiön tilintarkastajille, joiden on kuukauden kuluessa annettava lopputilitystä ja selvitystilan aikaista hallintoa koskeva tilintarkastuskertomus. Lopputilitys on ilmoitettava rekisteröitäväksi siten kuin osakeyhtiölain kahdeksannen luvun 10§:ssä säädetään. Menettely muistuttaa joiltakin osin tilinpäätösten julkistamista kaupparekisterin kautta. Periaatteessa lopputilityksen ilmoittaminen kaupparekisteriin onkin oma menettelynsä ja yhtiön purkamisesta ilmoittaminen oma menettelynsä.

Osakeyhtiö on purkautunut, kun selvitysmiehet ovat esittäneet lopputilityksen yhtiökokouksessa. Selvitysmiesten on viipymättä ilmoitettava purkautuminen rekisteröitäväksi. (Villa ym. 2007, 114; Osakeyhtiölaki 2006/624, 8:10, 20:16 & 17, Patentti- ja rekisterihallitus 2013c.)

3.4.2. Omaisuuden jakaminen

Yhtiön velkojille haetun julkisen haasteen määräpäivän jälkeen ja kun kaikki tiedossa olevat velat on maksettu, selvitysmiesten on jaettava yhtiön omaisuus. Jos velka on riitainen, erääntymätön tai sitä ei muusta syystä voida maksaa, tarpeelliset varat on pantava erilleen ja jäännös jaettava. Osakkeenomistajalla on oikeus saada osakkeilleen tuleva osuus yhtiön netto-omaisuudesta, jos yhtiöjärjestyksestä ei toisin mainita. Osakkeenomistajalle ja muulle jako-osuuteen oikeutetulle voidaan turvaavaa vakuutta vastaan antaa ennakkoa hänen jako-osuudestaan. (Osakeyhtiölaki 2006/624, 20:15.)

3.5. Konkurssi

Yritys voidaan asettaa konkurssiin, jos se ei pysty maksamaan velkojaan niiden erääntyessä. Konkurssi on maksukyvyttömyysmenettely, jossa velallisen koko omaisuus käytetään velkojen maksuun. Yrityksen konkurssiin asettamista voi hakea Käräjäoikeudesta joko velallinen yritys tai joku sen velkojista. Konkurssi on yritykselle sopiva vaihtoehto, kun se on pysyvästi kannattamaton, velkoja ei pystytä maksamaan eikä toimintaa saada enää kannattavaksi. Vaihtoehtona konkurssille on yrityksen saneeraus, jolloin toiminta voidaan saada vielä jatkamiskelpoiseksi. (Talousapu 2013.)

Konkurssissa velallisen koko omaisuus on konkurssin kohteena ja kaikki velkojat osallistuvat konkurssin kulkuun. Velallisen omaisuuteen lasketaan kaikki velallisen omistama omaisuus konkurssin alkaessa. Myös ulkomailla oleva tai pantattu

omaisuus kuuluu konkurssipesään. Kuitenkaan henkilökohtaiseen perusturvaan kuuluva omaisuus, esimerkiksi koti-irtaimisto ei kuulu konkurssipesään. Konkurssi ei tarkoita velallisen tilanteen elvyttämistä, vaan siinä velallisen omaisuus realisoidaan eli muutetaan rahaksi ja jaetaan siitä velkojille heidän osuutensa mukaisesti.

(Suojanen, Savolainen & Sirainen 2010, 224.)

Vuonna 2013 tammikuusta heinäkuuhun konkurssseja oli laitettu vireille 1856. Se on 6,1 % eli 106 konkurssia enemmän kuin viime vuonna samana ajanjaksona. Eniten konkurssit lisääntyivät lukumääräisesti muiden palvelujen toimialalla, joka sisältää esimerkiksi informaatio- ja viestintäpalvelut, rahoitus- ja vakuutus-toiminnan sekä kiinteistöalan toiminnan. Siellä konkurssseja oli 507. Konkurssien määrä väheni kuitenkin rakennustoimialalla. Tilastoissa vireillä olevat konkurssit eivät välttämättä aina tarkoita yrityksen menemistä konkurssiin, koska konkurssimenettely on voinut jäädä myös kesken. (Tilastokeskus 2013.)

3.5.1. Konkurssiin hakeminen

Konkurssilaki säätelee konkurssin alkamiseen, konkurssimenettelyyn, saataviin ja konkurssipesän omaisuuteen liittyviä asioita. Konkurssiin hakeminen tapahtuu kirjallisella hakemuksella yrityksen toiminta-alueen käräjäoikeudelta. Lain sähköisestä asioinnista tuomioistuimessa mukaisesti hakemus voidaan tehdä myös sähköisesti. Hakemuksessa on oltava seuraavat asiat: hakijan vaatimus ja perustelu sekä velallisen nimi, kotipaikka ja henkilö/yritystunnus ja hakijan prosessiosoite, johon tiedoksiannot lähetetään ja tieto siitä, millä perusteella tuomioistuin on toimivaltainen. (Konkurssilaki 2004/120; Koulun 2004, 120 -121; Talousapu 2013.)

Konkurssia voi hakea velallinen tai velkoja. Velallinen itse voi hakea konkurssia ilmoittamalla maksukyvyttömydestään. Ulosotossa olevien velkojen maksamatta jättäminen katsotaan maksukyvyttömyydeksi. Silloin hakemuksen liitteenä on toimitettava päätös konkurssiin hakeutumisesta eli yleensä hallituksen pöytäkirja. Velallisen täytyy liittää hakemukseensa myös selvitys, jossa kerrotaan omaisuudesta ja sen arvosta, velkojen kokonaismäärästä sekä tiedot suurimmista velkojista yhteystietoineen. (Koulu 2004, 120 -121.)

Jos hakijana on velkoja, silloin hakijasaatava eli velkojan saatava velalliselta täytyy ilmoittaa. Velkoja voi hakea konkurssia, kun velkojalla on selvä saatava velalliselta, jota on yritetty periä tuloksetta, ulosotossa on ilmennyt varojen riittämättömyys maksamiseen tai velallinen ei ole maksanut erääntyneen saatavan maksukehotusta viikon sisällä. Selvä saatava on esimerkiksi velkakirjaan perustuva tai maksuunpantu vero. Verottaja onkin tehnyt yli puolet velkojien hakemuksista. (Suojanen ym. 2010, 227; Konkurssilaki 2004/120, 2:3.)

3.5.2. Hakemuksen käsittely

Konkurssihakemuksen käsittelyyn kuuluu kirjallinen alkukäsittely sekä asian käsittely istunnossa siinä tapauksessa, että velallinen vastustaa velkojan konkurssihakemusta eikä suostu riitaisen hakemuksen käsittelyyn tuomioistuimen kansliassa. Konkurssilain menettelysäännös koskee vain velkoja-aloitteisia konkursseja, joten velallisen aloittamat konkurssit katsotaan selviksi. Silloin asia voidaan ratkaista helposti kansliassa. Kuitenkin pesänhoitajan määrääminen voi edellyttää, että velkojia kuullaan istunnossa. (Koulu 2009, 135 -136.)

Tuomioistuin määrää pesänhoitajan/pesänhoitajia konkurssin alkaessa. Pesänhoitaja on tärkeässä roolissa konkurssin aikana. Pesänhoitajan vastuulle kuuluu konkurssipesän omaisuus sekä kirjanpitoaineisto ja asiakirjat. Pesänhoitajan tehtäviä ovat velallisen omaisuuden haltuunotto, pesäluettelon laatiminen varoista ja veloista, omaisuuden realisointi ja konkurssivalvonnan järjestäminen sekä

varojen tilittäminen velkojille. Konkurssipesän kohdistuvien kuittausvaatimusten hyväksyminen ja päätös sivullisen omaisuuden luovuttamisesta konkurssipesästä, kuuluvat myös tehtäviin.

(Koulu 2004, 177,182; Suojanen ym. 2010, 230.)

3.5.3. Konkurssiin asettaminen

Tuomioistuin antaa päätöksensä konkurssiin asettamisesta tai konkurssihakemuksen hylkäämisestä. Konkurssipäätös jakautuu kahteen osaan eli julistukseen velallisen asettamisesta konkurssiin ja pesänhoitajan määräämisestä. Konkurssipäätökseen merkitään päätöksen antamisen tai sen julistamisen kellonaika minuutin tarkkuudella sekä konkurssihakemuksen vireilletulopäivä. Vireilletulopäivän eli konkurssiin asettamisen päätöspäivä perusteella määräytyy takaisinsaannille keskeinen päivämäärä. Kellonaika on tärkeä siksi, että konkurssin oikeusvaikutusten täsmällinen alkamisajankohta on tiedossa. (Koulu 2004, 150.)

Konkurssin alkaessa konkurssipesän omaisuus sekä määräysvalta siihen siirtyvät pesänhoitajalle. Kaikki sopimukset purkautuvat konkurssin alkaessa eikä velallinen voi enää tehdä omaisuuteen liittyviä sopimuksia. Ulosotto keskeytetään, koska velallinen ei voi enää maksaa velkojaan määräysvallan menetyksen takia. Velallisella on kuitenkin henkilökohtaisia oikeuksia, kuten esimerkiksi oikeus saada tietoja konkurssipesältä ja mahdollisesti myös avustusta toimeentulon turvaamiseen. Konkurssipesä ei vastaa sopimusten purkamisen aiheuttamista vahingoista velallisen sopimuskumppaneille. Pesänhoitajan täytyy irtisanoa työntekijät konkurssin alkaessa. Pesänhoitajan tärkeimpiä tehtäviä aluksi ovat pesään kuuluvan omaisuuden luettelointi sekä sen turvassa pitäminen. (Suojanen ym. 2010, 231 -233.)

3.5.4. Konkurssin päätyminen

Konkurssin päättyessä on laadittava lopputilitys. Ennen lopputilitystä konkurssipesän omaisuus on selvitetty sekä muutettu rahaksi. Pesänhoitaja laatii lopputilityksen, jossa on kaksi osaa: tilitys konkurssipesän hallinnosta ja tilitys velkojien jako-osuuksista. (Suojanen ym. 2010, 241.)

Tilitykseen konkurssipesän hallinnosta kuuluu konkurssipesän kirjanpitoon perustuva selvitys tuloista ja menoista. Tuloja ovat pesän realisointitulot ja menoja esimerkiksi pesänhoitokustannukset. Jäljelle jäävä summa tilitetään konkurssivelkojille. Kuitenkin yleensä pienissä konkurssipesissä suurin osa tuloista menee menojen kattamiseen. Tilitys velkojien jako-osuuksista sisältää tietoja, miten säästyneitä rahavaroja on mahdollisesti jo jaettu ja millaiset ovat tulevat jakoosuudet. Jako-osuudet määräytyvät jakoluettelon mukaan, joka huomioi velkojien väliset etuoikeudet. (Suojanen ym. 2010, 241.)

3.6. Konkurssin vaikutukset yrittäjään

Konkurssin jälkeen yrittäjä ei vapaudu vastuusta konkurssisaataviin, joille ei ole kertynyt täyttä suoritusta konkurssin aikana. Elinkeinonharjoittaja ja avoimen yhtiön vastuunalaiset yhtiömiehet eivät vapaudu konkurssissa konkurssiveloista. Luottotietorekisteriin talletetaan tieto konkurssista ja velkajärjestelystä.

(Konkurssilaki 2004/120, 1:6, Omatieto2013.)

Kun yhtiö asetetaan konkurssiin, tuomioistuin lähettää Patentti- ja rekisterihallitukselle tiedon ja konkurssi merkitään kaupparekisteriin. Lopputilityksen jälkeen pesänhoitajan on tehtävä ilmoitus Oikeusrekisterikeskukselle. Sen jälkeen Oikeusrekisterikeskus välittää tiedon patentti- ja rekisterihallitukselle kaupparekisteriin merkitsemistä varten. Konkurssin rautessa varojen vähyyden vuoksi Patentti- ja rekisterihallitus poistaa yhtiön viran puolesta kaupparekisteristä. (Patentti- ja rekisterihallitus 2013a.)

Konkurssissa oleva ei voi toimia hallituksen jäsenenä eikä olla toimitusjohtajana. Lisäksi konkurssissa oleva ei voi olla perustamassa uutta yritystä. Luottotietolain mukaan yrityksen vastuuhenkilöitä ovat julkiseen rekisteriin yhtiömiehenä, toimitusjohtajana, hallituksen jäsenenä tai varajäsenenä merkityt henkilöt. Myös henkilöt, joilla on nimenkirjoitusoikeus tai prokura, kuuluvat vastuuhenkilöihin. Luottotietorekisteriin saa luonnollisesta henkilöstä tallettaa tietoja siitä, missä yrityksessä henkilö toimii tai on toiminut vastuuhenkilönä. Samassa yhteydessä voidaan mainita yrityksen maksuhäiriömerkinnöistä. Luottotietorekisteriin voi tallettaa konkurssista ne tiedot, jotka on talletettu konkurssi- ja yrityssaneerausrekisteriin ja vastaavasti velkajärjestelystä velkajärjestelyrekisteriin talletetut tiedot. (Osakeyhtiölaki 2006/624, 6:10; Luottotietolaki 2007/527, 1:3.)

3.7. Yksityishenkilön velkajärjestely

Tuomioistuin voi määrätä yksityishenkilön velkajärjestelyyn taloudellisen tilanteen korjaamiseksi sekä vahvistaa maksuohjelman velkojen maksamiseen. Velallisen täytyy olla maksukyvytön eli hän ei pysty maksamaan velkojaan niiden erääntyessä eikä se ole tilapäistä. Maksukykyä arvioitaessa otetaan huomioon velallisen rahaksi muutettava varallisuus, tulot, elinkustannukset ja elatusvelvollisuus. Velallinen voi hakea velkajärjestelyä kotipaikkansa käräjäoikeudelta. Hakemus tehdään kirjallisesti velkajärjestelylomakkeella, joita on saatavilla käräjäoikeuden kanslioista sekä Internetistä. (Laki yksityishenkilön velkajärjestelystä 1993/57, 1:3 -4.)

Toimintansa lopettaneelle elinkeinonharjoittajalle voidaan myöntää yksityishenkilön velkajärjestely tietyin edellytyksin. Säännöksillä varmistetaan, että kyse on varmasti yksityishenkilön varallisuuden piiriin kuuluvan taloudellisen tilanteen korjaamista varten. Velkajärjestelyn edellytyksenä elinkeinonharjoittajalla ei ole toiminnastaan kertyneitä velkoja tai niitä saa olla vähän. Lisäksi elinkeinotoiminnassa käytettävän varallisuuden on oltava vähäistä. Velkajärjestely voidaan kui-

tenkin myös myöntää silloin, kun velkoja on enemmän, sillä ehdolla, että ne eivät ole erääntyneitä ja velallinen pystyy maksamaan ne toiminnasta saamallaan tulolla niiden erääntyessä.

(Nettilaki 2013a.)

Velkajärjestelyn tavoitteena on ratkaista ylivelkaantuneisuus. Ensimmäiseksi selvitetään velallisen taloudellinen tilanne eli hänen tulonsa, varansa, velkojen määrä sekä maksukyky. Sen jälkeen mietitään, olisiko mahdollista selvittää tilanne sopimalla. Jos sopiminen ei onnistu, velkajärjestelyhakemus toimitetaan käsiteltäväksi tuomioistuimelle. Mikäli tuomioistuin katsoo velkajärjestelylle olevan edellytykset, vahvistetaan maksuohjelma. Ohjelman päättyessä velallinen on vapautunut veloistaan. (Velkajärjestely 2013a.)

Esteitä velkajärjestelylle voivat olla esimerkiksi: velallinen on velkaantunut harkitusti velkajärjestelyä ajatellen, järjestellyt taloudellista tilannettaan velkoja vahingoittavalla tavalla tai antanut vääriä tietoja taloudellisesta tilanteestaan. Ennen järjestelyn myöntämistä suurimmilla velkojilla on mahdollisuus esittää kirjallinen lausunto esteistä. Sen jälkeen käräjäoikeus myöntää tai hylkää järjestelyn. Järjestelyn alkaessa käräjäoikeus määrää selvittäjän, jonka tehtävänä on laatia maksuohjelmaehdotus. Jos selvittäjää ei ole, velallinen voi laatia maksuohjelman yhdessä talousneuvojan kanssa. (Velkajärjestely 2013a, b.)

Maksuohjelman laatimisen avuksi on selvitettävä velallisen tulot, menot sekä varallisuus. Velkojen määrät sekä perusteet määritellään yleensä velkojien ilmoitusten perusteella. Maksuohjelmaehdotus toimitetaan velkojille lausumaa varten ja sen jälkeen käräjäoikeudelle vahvistettavaksi. Jos ehdotusta ei hyväksytä, se palautetaan uutta valmistelua varten velalliselle tai selvittäjälle. Velkajärjestely voidaan vielä tässä vaiheessa hylätä, jos paljastuu esteitä.

(Velkajärjestely 2013a, b.)

4 Sosiaaliturva

Yrittäjän sosiaaliturvan määräytyminen perustuu YEL- vakuutukseen ja ilmoitettuun YEL- työtuloon. Yrittäjän on mahdollista saada tukea sairastuessaan, työttömäksi jäädessään, lapsen syntyessä tai eläkkeelle jäädessään. Yrittäjän on pidettävä huolta, että YEL- työtulon on riittävällä tasolla, jotta toimeentulo on turvattu esimerkiksi yrittäjän sairastuessa tai jäädessään työttömäksi, koska tuet määräytyvät sen mukaan. YEL- työtulon mukaan lasketaan myös yrittäjäeläke. Maksettavien vakuutusmaksujen suuruus määräytyy YEL- työtulon mukaan. Yritystoiminnan loppuessa on tehtävä tarpeelliset lopetusilmoitukset, jotta sosiaaliturvan saamisen kanssa ei tule ongelmia. (Ilmarinen 2013a.)

4.1. YEL-vakuutus

YEL-vakuutus on tarkoitettu yrittäjälle työeläketurvan järjestämiseksi. Myös yrittäjän perheenjäsen, joka työskentelee yrityksessä ilman palkkaa, kuuluu YEL-vakuutuksen piiriin. YEL-vakuutusta ei voi korvata vapaaehtoisilla eläkevakuutuksilla, vaan se on otettava kuuden kuukauden kuluessa toiminnan alkamisesta. YEL-vakuutuksen yrittäjä saa, jos on 18–67-vuotias ja yritystoiminta on kestänyt vähintään neljä kuukautta sekä työtuloa on vähintään 8520 euroa vuodessa (vuonna 2013). Yrittäjä ei saa kuulua muun vakuutuksen, esimerkiksi MYEL-vakuutuksen piiriin, joka on maatalousyrittäjille tarkoitettu. (Ilmarinen 2013 a, b.)

Ammatin- ja elinkeinonharjoittajat kuuluvat aina YEL-vakuutuksen piiriin. Avoimen yhtiön yhtiömiehet sekä kommandiittiyhtiön vastuunalaiset yhtiömiehet kuuluvat myös YEL:n piiriin, jos he työskentelevät yrityksessä. Kommandiittiyhtiön äänetön yhtiömies taas kuuluu TyEL:n piiriin, jos hänelle maksetaan palkkaa, muussa tapauksessa hän jää eläketurvan ulkopuolelle. Osakeyhtiössä johtavassa asemassa olevat osakkaat vakuutetaan YEL:n mukaan, jos osakas omistaa yli 30 % tai perheenjäsentensä kanssa yli 50 % osakepääomasta. Muut osakkaat kuuluvat TyEL:n piiriin. (Yritystulkki 2013.)

YEL-työtulon on vastattava työpanosta ja yrittäjä on huolehdittava siitä, että eläkevakuutuksen perustana oleva työtulo on oikealla tasolla. Työtulon tulisi vastata palkkaa, jota yrittäjän työtä tekevälle vieraalle työntekijälle maksettaisiin. Työtulo ei ole sama kuin verotettava tulo. Työtuloa pitää muuttaa, jos yritystoiminta laajenee, työpanos muuttuu tai työtulo ei ole oikealla tasolla työpanokseen nähden. (Ilmarinen 2013c.)

4.2. Sairastuminen

Sairausvakuutuslaki säätelee yrittäjän ja hänen perheensä sosiaaliturvaa sairastapauksissa. Lain perusteella maksetaan sairauspäivärahaa tai korvataan hoitokuluja. Yrittäjän työtulon mukaan määräytyy esimerkiksi päivärahan suuruus. Työtuloon lasketaan yritystoiminnan lisäksi myös mahdolliset yritystoiminnan ulkopuoliset palkkatulot. Jos yrittäjän tulot ovat niin pienet, että eläkevakuutusta ei tarvitse ottaa, sairauspäivärahan määrä lasketaan verotuksessa vahvistetuista vuosiansioista.

(Yrittäjät 2013a.)

Päivärahan saamiseksi on varmistettava Kelalle yrittäjyys. Yrittäjällä pitää olla lakisääteinen eläkevakuutus YEL, jotta sekä työtulo että yrittäjyys on vahvistettu. Kelakortin avulla osoitetaan kuuluminen Suomen sairausvakuutuksen piiriin. Sairauspäivärahan määrä perustuu työtuloon. Työtulon on oltava sopivalla tasolla jo ennen sairastumista tai muuta tuen tarvetta, jotta tuki olisi riittävää. Työtuloa pitää muuttaa, jos yritystoiminta laajenee, työpanos muuttuu tai työtulo ei ole oikealla tasolla työpanokseen nähden. Työtuloa ei voi korottaa takautuvasti, mutta tulon tarkastusajankohdasta eteenpäin muuttaminen on mahdollista. Kelan laskurin avulla voi arvioida työtulon perusteella lasketun sairauspäivärahan määrän.

(Yrittäjät 2013a; Ilmarinen 2013c.)

4.2.1. Sairauspäiväraha

Sairausvakuutuslain perusteella korvataan yksityisiä lääkärikuluja ja hammaslääkärikuluja sekä hoito- ja tutkimuskuluja. Lisäksi voidaan maksaa sairaus- ja osasairauspäivärahaa. Sairauspäivärahalla korvataan lyhytaikaisesta sairastumisesta johtuvaa ansionmenetystä. Sairauspäivärahaa maksetaan, jos yrittäjä ei sairauden vuoksi pysty työskentelemään ja on ollut kolmen kuukauden ajan yrittäjänä ennen työkyvyttömyyttä. Jos työssäolo ei täyty, alkaa päivärahoikeus vasta 55 päivän työkyvyttömyyden jälkeen. (Holopainen 2012, 134.)

YEL-päivärahan saamiseksi yrittäjällä on oltava voimassa oleva YEL-vakuutus. YEL-päivärahaa voi saada sairauspäivän omavastuuajalta eli sairastumispäivältä ja seuraavalta yhdeksältä arkipäivältä. Kuitenkin myös YEL-päivärahan saamiseen on omavastuu aika eli sairastumispäivän lisäksi kolme päivää. Sen jälkeen YEL-päivärahaa maksetaan enintään sairauspäivärahan omavastuuajan loppuun asti. YEL-päivärahaa voi hakea verkossa Kelan asiointipalvelussa. (Holopainen 2013, 143–144.)

Sairauspäivärahaa maksetaan enintään 300 arkipäivän eli noin vuoden ajalta omavastuuajan jälkeen. Tämän jälkeen sairauspäivärahaa voidaan maksaa kuitenkin vielä 50 päivän ajalta enimmäisajan jälkeen, jos sairaudesta aiheutuu vielä työkyvyttömyyttä 30 päivän työssäolon jälkeen.

(Kela 2013a; Yrittäjät 2013b.)

Kelan päivärahalaskurin avulla voi arvioida työtulon perusteella lasketun sairauspäivärahan määrän. Esimerkkinä on Kelan laskurin avulla laskettu sairauspäivärahan määrä yrittäjälle:

Työtulo on 30 000 euroa/vuosi

Sairauspäivärahan määrä 71, 95 €/arkipäivä eli 1798, 75 €/kk bruttona.

Sairauspäivärahan suuruuteen voivat vaikuttaa myös viimeisemmät maksetut etuudet. (Kela 2013e.)

4.2.2. Osasairauspäiväraha

Osasairauspäivärahaa voidaan maksaa silloin, jos yrittäjä pystyy kuitenkin osa-aikaisesti jatkamaan yritystoimintaansa. Se tarkoittaa, että yrittäjän työmäärä pienentyy 40–60 %. Osasairauspäivärahaa voidaan myöntää ilman omavastuu-aikaa heti sairauspäivärahan jälkeen tai sitten omavastuuajan jälkeen, joka on sairastumispäivä ja yhdeksän seuraavaa päivää. (Holopainen 2013, 144; Yrittäjät 2013b.)

Osasairauspäivärahan omavastuuajana yrittäjän on oltava työkyvytön tavalliseen työhön eli poissa töistä. Sen jälkeen voi aloittaa osa-aikaisen työskentelyn. YEL-päivärahaa voi kuitenkin saada omavastuuajalta, samalla tavalla kuten myös sairauspäivärahan omavastuuajalta. Tällöin omavastuuajaksi jää sairastumispäivä ja kolme seuraavaa arkipäivää. Osasairauspäivärahan suuruus on puolet päivärahasta. Jos yrittäjä sairastuu osapäivärahan aikana yli 10 päivän ajaksi, hän siirtyy takaisin saamaan sairauspäivärahaa. (Holopainen 2013, 144.)

Sairauspäivärahaa voi hakea Kelalta joko verkkopalvelun kautta tai täyttämällä sairauspäiväraha- tai osasairauspäiväraihakemuksen ja postittamalla sen Kelan toimistoon. Tarvittavat liitteet voi lähettää verkossa. Verkon asiointipalvelussa yrittäjä pystyy arvioimaan työtulon perusteella, kannattaako sairauspäivärahaa hakea tai kuinka paljon sairauspäivä olisi mahdollista saada. Päivärahan määrä voi myös määräytyä kuuden kuukauden työtulon perusteella, jos työ-

tulo on vuosituloksi muutettaessa noussut 20 %. Hakemuksessa pitää ilmoittaa, että hakee päivärahaa YEL-työtulon perusteella. Liitteeksi ei tarvitse vakuutus-todistusta, koska Kansaneläkelaitos saa tiedot suoraan eläkelaitokselta. (Kela 2013c; Kela 2012d.)

4.3. Työttömyysturva

Yrittäjä on työtön silloin, kun hän on lopettanut yritystoimintansa tai myynyt oman osuutensa yrityksestä. Yritystoiminta voi päättyä monesta syystä eli konkurssiin tai purkamisen yhteydessä sekä yrityksen myymisen tai avioeron takia. Kun yritys on myyty, asetettu konkurssiin tai selvitystilaan, katsotaan yritystoiminta loppuneeksi. Lisäksi toiminnan lopettamiseksi katsotaan se, että tuotannollinen sekä taloudellinen toiminta on päättynyt ja yrittäjä on tehnyt lopettamisilmoitukset. Työ- ja elinkeinotoimisto tutkii työttömyyden edellytyksien täyttymistä.

(Syt-Kassa 2013a.)

Työttömäksi jäädessään yrittäjä voi saada peruspäivärahaa Kelalta (32,46 € vuonna 2013) tai ansiopäivärahaa työttömyyskassalta, jos on kassan jäsen. Ansiopäivärahan saaminen esimerkiksi Suomen yrittäjien työttömyyskassasta vaatii 18 kuukauden jäsenyyden. Uusilla palkansaajan työttömyyskassasta siirtyvillä yrittäjillä vaadittu aika voi olla lyhyempi. Palkansaajan aloittaessa yrittäjänä kannattaa kassanvaihto tehdä kuukauden kuluessa. Kassa maksaa ansiopäivärahaa 500 päivän ajalta. Sen jälkeen on yrittäjällä vielä mahdollisuus saada Kelalta työmarkkinatukea. (Syt-Kassa 2013b.)

4.3.1. Työttömyysturvalaki

Työttömyysturvalaki antaa turvaa työttömälle työnhakijalle työn hakemiseen, työmarkkinoille palaamiseen sekä työttömyyden aiheuttamiin taloudellisiin menetyksiin. Perustoimeentulo työttömyyden aikana on turvattu työttömyyspäivärahalla sekä työmarkkinatuella. Työttömyyspäivärahaa maksetaan vakituisesti palkkatyössä olleelle tai yritystoiminnasta toimentulonsa saaneelle. Työmarkkinatuki taas on työnhakijalle, joka ei ole ollut työmarkkinoilla tai on saanut työttömyyspäivärahaa enimmäisajan. (Työttömyysturvalaki 2002/1290, 1:1, 2.)

4.3.2. Työttömyyskassa

Nykyään yhä useammat yrittäjät kuuluvat työttömyyskassan jäseniksi, silti kuitenkin vasta noin joka kymmenes yrittäjästä. Vuonna 2012 yrittäjiä liittyi 4700 ja määrä on kasvussa koko ajan. Yrittäjillä on mahdollisuus lähes samanlaiseen työttömyysturvaan kuin palkansaajilla. Lakimuutosten myötä yrittäjien on helpompi päästä työttömyysturvan piiriin. Muutoksia on tullut esimerkiksi siihen, kuinka nopeasti yritystoiminta katsotaan alkaneeksi. (Taloussanomat 2013.)

Yrittäjä voi liittyä työttömyyskassan jäseneksi, jos haluaa itselleen ansiosidonnaisen työttömyysturvan. Kassoja on kaksi, Ammatinharjoittajien ja yrittäjien Työttömyyskassa (AYT) sekä Suomen Yrittäjien työttömyyskassa (SYT). Yrittäjän on oltava alle 68-vuotias, Suomessa vakituisesti asuva ja pääasiallisesti yritystoiminnasta tulonsa saava, jotta voi liittyä kassaan. Yrittäjällä on oltava YEL- tai MYEL- vakuutus tai hänen on kuuluttava TyEL-vakuutuksen piiriin. Lakisääteisen eläkevakuutuksen (YEL, MYEL, TyEL) perusteena olevan työtulon on oltava kuitenkin vähintään 8520 euroa vuodessa (vuonna 2013). (Holopainen 2013,137.)

Työttömyyskassan jäsenille maksetaan ansiosidonnaista päivärahaa. Yrittäjän täytyy olla kuitenkin kassan jäsenenä 18 kuukautta, jotta ansiosidonnaista päivä-

rahaa on mahdollista saada. Kuuden kuukauden hyvityksen jäsenyysaikaan voi saada, jos yrittäjä on siirtynyt kuukauden kuluessa yritystoiminnan aloittamisesta palkansaajakassasta yrittäjäkassan jäseneksi. Kelan peruspäivärahaa yrittäjä voi saada silloin, jos ei kuulu kassan jäseneksi. (Holopainen 2013,137.)

Yrittäjä saa ansiosidonnaista päivärahaa (ansiopäivärahaa) kassalta, kun hän on täyttänyt työssäoloehdon ja lopettanut yritystoiminnan. Jos yrittäjä tekee osa-aikatyötä, sen määrä saa olla kuukaudessa enintään 80 % kokoaikaisen työntekijän työajasta, jotta päivärahaa on mahdollista saada. Kuukausiansiosta 50 % vähentää työttömyyspäivärahaa. Päiväraha ja palkkatulo voivat kuitenkin yhdessä olla enintään 90 % päivärahan perusteena olevasta kuukausipalkasta. Ansiosidonnaista päivärahaa maksetaan viideltä päivältä viikossa, seitsemän päivän omavastuun jälkeen. Ansiopäiväraha sisältää perusosan, ansio-osan sekä mahdollisen lapsikorotuksen. Päivärahaa maksetaan enintään 500 päivän ajalta. Päiväraha määräytyy työtulon perusteella. Päivärahan määräytyminen esimerkkitapauksessa: (AYT ammatinharjoittajien ja yrittäjien työttömyyskassa 2013a, b.)

Työtulo 30 000 €/vuosi

Ansio-osa 37,72 € + Perusosa 32,46 € eli yhteensä 70,18 €/pv ja 1508,84 €/kk bruttotulona.

Jos yrittäjällä on kaksi lasta, lisätään lapsikorotus seuraavasti:

Ansio-osa 37,72 € + Perusosa 32,46 € + Lapsikorotus 7,69 € eli yhteensä 77,87 €/pv ja 1674,17 €/kk bruttotulona.

(AYT ammatinharjoittajien ja yrittäjien työttömyyskassa 2013a, b.)

Ammatinharjoittajien ja yrittäjien työttömyyskassan jäsenmaksu on 1,9 % perusteena olevan työtulon (5800 €/vuosi) ylittävästä osasta 25 000 euroon asti ja sen ylittävältä 1,45 %. Esimerkiksi 30 000 euron vuositulolla jäsenmaksu olisi 437,30

€ vuodessa. Jäsenmaksujen maksamisesta voi saada vapautuksen esimerkiksi työttömyyden, työkyvyttömyyden ja äitiysloman ajaksi. Ansiopäivärahan hakemiseen löytyy lomakkeita kassan Internet- sivuilta. Ansiopäivärahan hakeminen tapahtuu toimittamalla hakemus, palkkatodistus ja muut liitteet työttömyyskassalle.

(AYT ammatinharjoittajien ja yrittäjien työttömyyskassa 2013c.)

4.4. Eläke

Yrittäjän, joka asuu ja toimii Suomessa, on itse vakuutettava itsensä vanhuuden, työkyvyttömyyden ja kuoleman varalta. Yrittäjällä on oikeus jäädä vanhuuseläkkeelle 63–68-vuotiaana. Eläkkeelle voi jäädä aikaisintaan sen kuukauden alussa, joka seuraa 63 vuoden iän täyttämistä ja työnteon lopettamista. Eläkkeen alkamisajankohdan jokainen henkilö voi itse valita. Vanhuuseläkkeen voi aikaisintaan aloittaa 62 vuoden täyttämistä seuraavan kuukauden alusta, jolloin eläkettä leikataan pysyvästi 0,6 prosenttia varhentamiskuukautta kohti. Vanhuuseläkettä voi myös myöhentää 68 vuoden täyttämisen jälkeen, jolloin eläkettä korotetaan 0,4 prosenttia jokaista myöhentämiskuukautta kohti. Vanhuuseläkkeen määrä on eläkkeen alkamisajankohtaan mennessä ansaittu eläke. Jos yrittäjän yrittäjäeläke jää pieneksi, hän voi saada kansaneläkettä ja mahdollisesti myös takuueläkettä.

(Arajärvi 2011,186; Yrittäjäneläkelaki 2006/1272,3:8, 3:9; Yrittäjät 2013c.)

Yrittäjän eläkelain mukaan: *Eläkettä karttuu kokonaistyötulosta seuraavasti:*

- 1) 1,5 prosenttia sen kalenterikuukauden loppuun, jona yrittäjä täyttää 53 vuotta.
- 2) 1,9 prosenttia sitä seuraavan kalenterikuukauden alusta, jona yrittäjä täyttää 53 vuotta ja sen kalenterikuukauden loppuun, jona yrittäjä täyttää 63 vuotta.
- 3) 4,5 prosenttia sitä seuraavan kalenterikuukauden alusta, jona yrittäjä täyttää 63 vuotta ja sen kalenterikuukauden loppuun, jona yrittäjä täyttää 68 vuotta.
(Yrittäjäneläkelaki 2006/1272, 4:61.)

4.4.1. Kansaneläke ja takuueläke

Jos yrittäjän yrittäjäeläke jää pieneksi, hän voi saada kansaneläkettä ja mahdollisesti myös takuueläkettä. Kansaneläkettä voi saada, kun on 65- vuotias, kuuluu Suomen sosiaaliturvan piiriin, on asunut Suomessa vähintään kolme vuotta 16 ikävuoden täyttämisen jälkeen ja muut eläkkeet ja korvaukset jäävät alle tulorajan, jolla kansaneläkettä voi saada. Vanhuuseläkkeen täysi määrä on 630,02 euroa kuukaudessa ja avio- ja avoliitossa sekä rekisteröidyssä parisuhteessa olevalle 558,83 euroa. Tulorajat, joilla ei saa kansaneläkettä, ovat yksin asuvalla 1 302,30 euroa kuukaudessa ja avio- tai avoliitossa sekä rekisteröidyssä parisuhteessa elävällä 1 159,88 euroa kuukaudessa. (Yrittäjät 2013c, Kela 2013b.)

Kansaneläkettä voi varhentaa sekä myöhentää. Aikaisintaan kansaneläkettä voi saada 62 vuoden iän täyttämistä seuraavan kuukauden alusta. Varhennettuna kansaneläke on pysyvästi pienempi kuin normaali vanhuuseläke. Vastaavasti kansaneläkkeen voi lykätä alkamaan myöhemmin kuin 65 vuoden iän täyttämistä seuraavan kuukauden alusta. Tämän johdosta eläkettä korotetaan 0,6 prosentilla ja korotus lasketaan jokaiselta kuukaudelta, jolta eläkkeen alkaminen lykkääntyy. Korotuksella ei ole ylärajaa. (Kela 2012a.)

Takuueläke turvaa Suomessa asuvalle henkilölle vähimmäiseläkkeen, jos henkilön kaikki eläkkeet ennen verotusta ovat yhteensä alle 732,13 euroa kuukaudessa. Jos eläkkeensaaja on varhentanut vanhuuseläkkeelle siirtymisen, jäävät tuloraja ja vähimmäiseläke pienemmiksi. Takuueläkkeen määrään vaikuttavat kaikki muut eläkkeet Suomesta ja ulkomailta. Täyden takuueläkkeen saavat vain ne, joilla ei ole mitään muita eläketuloja. Takuueläkkeen määrään eivät vaikuta ansiotulot, pääomatulot eikä omaisuus. Täysi takuueläkkeen määrä on 738,82 euroa kuukaudessa ja sen voi saada, kun ei ole muita eläketuloja. (Kela 2013f, Kela 2013g.)

4.4.2. Työkyvyttömyyseläke

Yrittäjällä on oikeus työkyvyttömyyseläkkeeseen, jos hänen työkykynsä arvioidaan olevan heikentynyt sairauden, vian tai vamman vuoksi vähintään kahdella viidesosalla yhtäjaksoisesti ainakin vuoden ajan. Työkyvyttömyyseläke myönnetään täytenä eläkkeenä, jos yrittäjän työkyky on heikentynyt vähintään kolmella viidesosalla. Muussa tapauksessa työkyvyttömyyseläke myönnetään osatyökyvyttömyyseläkkeenä. (Yrittäjäneläkelaki 2006/1272, 3:32.)

Heikentynyttä työkykyä arvioitaessa otetaan huomioon yrittäjän jäljellä oleva kyky hankkia itselleen ansiotuloja sellaisella saatavissa olevalla työllä, jota yrittäjän voidaan edellyttää kohtuudella tekevän. Tällöin on otettava huomioon myös yrittäjän koulutus, aikaisempi toiminta, ikä, asuinpaikka ja muut näihin rinnastettavat seikat. Työkyvyttömyyseläkkeen täysi määrä on eläketapahtumavuotta edeltävän vuoden loppuun mennessä ansaitun eläkkeen ja tulevan ajan eläkeosan yhteismäärä. Tulevan ajan eläkkeen saamisen edellytyksenä on, että yrittäjällä on työansioita yhteensä vähintään 12 566,70 euroa työkyvyttömyyden alkamisvuotta edeltäneen kymmenen kalenterivuoden aikana. (Yrittäjäneläkelaki 2006/1272, 3:32, 3:35, 4:63.)

Kun sairaus johtaa työkyvyttömyyteen, haetaan yleensä ensin sairauspäivärahaa Kelalta. Sairauspäivärahakaudella saa tietoa Kelalta kuntoutusmahdollisuuksista, kuntoutusajan toimeentuloturvasta ja mahdollisesta työkyvyttömyyseläkkeen hakemisesta. Työkyvyttömyyseläkettä voi hakea, kun sairauspäiväraha on maksettu 150 päivältä. Jos lääkäri arvioi, että työkyvyttömyys tulee todennäköisesti jatkumaan yli vuoden, on aiheellista hakea työkyvyttömyyseläkettä. (Keva 2012, Kela 2013h.)

Kela alkaa maksaa työkyvyttömyyseläkettä yleensä noin vuoden kuluttua sairastumisesta. Työkyvyttömyyseläkkeen voi saada, kun täyttää kansaneläkelain mukaiset edellytykset: (Kela 2012d)

- Muiden eläkkeiden ja korvausten on jäätävä alle tulorajan, joka on 630,02 euroa kuukaudessa yksin asuvalla ja avio- tai avoliitossa tai rekisteröidyssä parisuhteessa elävällä 558,53 euroa kuukaudessa.

- Olet asunut Suomessa vähintään 3 vuotta, kun olet täyttänyt 16 vuotta tai työkyvyttömyytesi on alkanut Suomessa asuessasi ennen kuin olet täyttänyt 19 vuotta, tai olet saanut 16 vuotta täyttäessäsi alle 16-vuotiaan vammaistukea.

- Olet 16-64 -vuotias

- Sairaus, vika tai vamma estää kohtuullisen toimeentulot turvaavan työnteon.

(Kela 2012d.)

4.5. Lapsen syntymä

Yrittäjällä on samat oikeudet saada Kansaneläkelaitokselta äitiys- ja vanhempainpäivärahaa kuin palkkatyötä tekevälläkin. Yrittäjän vanhempainpäivärahan perusteena on yrittäjätulo. Vuonna 2013 alkavassa päivärassassa on perusteena vuoden 2011 YEL- työtulo, jota on tarkastettu palkkakertoimella. Vanhempainpäivärahat maksetaan vähimmäismääräisenä, joka tällä hetkellä on 23,77 euroa päivä (Kela), jos yrittäjällä ei ole vahvistettua työtuloa.

Yrittäjällä on oikeus päivärahan korotukseen, kun vanhempainpäiväraha maksetaan työtulojen perusteella. Äiti voi saada korotettua äitiysrahaa 56 ensimmäiseltä maksupäivältä, jolloin se on enintään 90 prosenttia palkasta ja äiti tai isä korotettua vanhempainrahaa 30 ensimmäiseltä maksupäivältä, jolloin se on enintään 75 prosenttia palkasta. Jos vuositulot ovat yli 54 552 euroa, on korotusprosentti ylittävältä osalta 32,5 prosenttia. Äitiysrahaa on muistettava hakea kaksi kuukautta ennen laskettua synnytysaika.

(Yrittäjät 2012; Kela 2012c.)

5 Verotus lopetettaessa

Lopettamisen yhteydessä yrittäjän on tehtävä lopettamisilmoituksia esimerkiksi verohallinnolle ja patenti- ja rekisterihallitukselle. Patenti- ja rekisterihallitus ylläpitää kaupparekisteriä. Ilmoitusten tekeminen on tärkeää, jotta rekistereihin ei jää turhaan merkintää yrittäjyydestä. Merkinnän jääminen vaikuttaa yrittäjän sosiaaliturvaan. Ongelmia voi olla työttömyysturvan tai muun sosiaalietuuden saamisessa. (Verohallinto 2013a; Murtomäki, 2007, 94.)

5.1. Lopettamisilmoitukset

Toiminnan päättymisestä ilmoitetaan yritysmuodon mukaan määräytyvällä muutos- ja lopettamisilmoituslomakkeella (lomakkeet Y4 - Y6). Lomakkeella voi ilmoittaa lopettamisesta kaupparekisteriin ja Verohallinnolle sekä tehdä tarvittavat ilmoitukset seuraaviin rekistereihin: arvonlisäverovelvollisten rekisteri, ennakkoperintärekisteri, vakuutusmaksuverovelvollisten rekisteri tai työnantajarekisteri. Lomakkeita on saatavilla Internetistä www.ytj.fi, Verohallinnon toimipisteistä, maistraateista, ELY-keskuksista sekä Patenti- ja rekisterihallitukselta. (Verohallinto 2013a; Murtomäki 2007, 94; Yritys- ja yhteisötietojärjestelmä 2013.)

Ilmoituksen jälkeen Verohallinto poistaa elinkeinonharjoittajan arvonlisäverovelvollisten rekisteristä. Rekisteristä poistamisen verohallinto ilmoittaa kirjallisesti. Lopettamisilmoituksella ilmoitetaan vain verovelvollisuuden päättymisestä, joten kausiveroilmoitus täytyy antaa vielä viimeiseltä ilmoitusjaksolta. Tämän jälkeen liikeomaisuuden myyminen on arvonlisäverotonta. (Verohallinto 2013a; Murtomäki, 2007, 94.)

Verohallinto poistaa myös yrityksen ennakkoperintärekisteristä sekä työnantaja-rekisteristä toiminnan päättyessä. Ennakkoperintärekisteristä sekä työnantajarekisteristä voi poistua ilmoittamalla lopettamisesta yritysmuodon mukaan määräytyvällä lomakkeella eli Y-lomakkeella. Lopettaessa on myös huolehdittava, että kaikki verotukseen liittyvät ilmoitukset eli kausiveroilmoitus, veroilmoitus ja vuosi-ilmoitus tehdään. Veroilmoitus täytyy tehdä lopettamisvuodelta viimeistään seuraavan huhtikuun alkuun mennessä. Vuosi-ilmoitus täytyy antaa maksetuista palkoista ja muista suorituksista eli esimerkiksi suorituksista, tuloista, varallisuuseristä ja veloista. (Verohallinto 2013d; Verohallinto 2013e.)

5.2. Loppuvaraston vero

Arvonlisäverovelvollisen yrityksen täytyy maksaa veroa oman käyttöön otetusta tavarasta tai palvelusta samalla tavalla kuin ulkopuoliselle myydessä. Loppuvarastoon jääneiden tavaroiden ja palvelujen osalta täytyy suorittaa veroa oman käytön mukaisesti verovelvollisuuden päättyessä. Oman käytön vero suoritetaan sen takia, etteivät arvonlisäverottomat hyödykkeet siirtyisi verottomina kulutukseen. Verovelvollisuutta kannattaa kuitenkin siinä tapauksessa jatkaa varaston myymisen ajan, jos varastoa myydään arvonlisäverovelvolliselle, joka saa vähentää hankintoihin sisältävän veron. Kun oman käytön veron perusteella maksettua varastoa myydään, myynti on veroton ja vero jää ostajan maksettavaksi. (Murtomäki, 2007, 94; Verohallinto 2013j.)

Loppuvaraston vero ilmoitetaan viimeisessä valvontailmoituksessa sekä Y-lomakkeella lopettamisen yhteydessä. Verovelvollinen poistuu siis rekisteristä lopettamisilmoitusten jälkeen. Toiminta voi jatkaa kuitenkin omaisuuden myynnin ajan. Konkurssitilanteessa konkurssihallinto voi jatkaa liiketoimintaa itsenäisenä. Verovelvollisuus päättyy viimeistään konkurssin asettamishetkellä. (Murtomäki, 2007, 94.)

5.3. Tuloverotus

Verotuksen tavoitteena on rahoittaa julkisen sektorin toimintaa. Tuloveron progression avulla tasataan kansalaisten tuloeroja. Suomen perustuslain seitsemännennen luvun 81 §:n mukaan *verosta säädetään lailla, joka sisältää säännökset verovelvollisuuden ja veron suuruuden perusteista sekä verovelvollisen oikeusturvasta.* (Niskakangas 2013,3 luku; Suomen perustuslaki 731/99, 7:81.)

Yhtiön verotus toimitetaan Tuloverolain mukaan liiketoiminnan loppuessa. Kun yhtiön omistama ja elinkeinotoiminnassa käytetty kiinteistö tai osakehuoneisto myydään, sovelletaan luovutukseen Elinkeinoverolakia.

(Verohallinto 2013f.)

Lopetettaessa yrityksestä saatu tulo voi olla ansio- tai pääomatuloa. Jos lopetettaessa verotettava tulo on suuri, se voidaan tulontasauksen avulla jakaa verotettavaksi. Yrityksen lopettamisen seurauksena voi tulla luovutusvoittoa, luovutus tappiota, purkuvoittoa tai purkutappiota.

(Verohallinto 2013f; Tikka, Nykänen, Juusela & Viitala 2013,33.)

5.3.1. Yksityisen elinkeinonharjoittajan verotus

Veroseuraamusten selvittämisessä sovelletaan elinkeinoverolainsäädäntöä. Yrityksen purkaminen verotetaan kuten sen myyminen. Lopettamisen yhteydessä myyty liikeomaisuus on elinkeinoverolain mukaan veronalaista. Jos yrittäjä ottaa liikkeestään esimerkiksi käyttöomaisuutta tai muuta omaisuutta yksityiskäyttöön, luovutushinnaksi katsotaan alkuperäistä hankintahintaa vastaava määrä tai alempi todennäköistä luovutushintaa vastaava määrä. Todennäköinen luovutushinta tarkoittaa hintaa, jolla hyödyke myytäisiin ulkopuoliselle taholle. Alkuperäiseen tai todennäköiseen luovutushintaan arvostaminen tarkoittaa, että varallisuuden arvonnousu ei purkaudu tuloksi. Jos yksityiskäyttöön jää kiinteistö, niin

siitä on maksettava varainsiirtoveroa. Jos kiinteistö tai käyttöomaisuus annetaan vuokralle lopettamisen jälkeen, kyseessä on tulonlähdesiirto, jolloin omaisuuden luovutushinnaksi katsotaan hankintamenon poistamatta oleva osa. (Alhola, Koi-vikko, Rätty & Tuominen, 1999, 692,695; Elinkeinoverolaki1968/360, 1:4; Verohallinto 2013c, f.)

Seuraavana on esimerkki yksityiskäyttöönnotosta:

Yksityinen elinkeinonharjoittaja on lopettanut yritystoiminnan 31.12.2012 eikä hänellä ole velkaa. Yrityksen omaisuuteen lopetettaessa kuuluu ainoastaan auto. Auton poistamaton hankintameno verotuksessa on 8000 euroa. Auto on aikoinaan hankittu 15 000 eurolla. Auton todennäköinen luovutushinta olisi tällä hetkellä 9500 euroa eli autoliikkeet olisivat valmiita maksamaan siitä sen verran. Yrittäjä ottaa auton omaan käyttöönsä. Auton todennäköisestä luovutushinnasta euroa vähennetään hankintameno:

9500 euroa 8000 euroa= 1500 euroa

1500 euroa on yksityiskäyttöönnoton vaikutus yrittäjän verovuoden 2012 elinkeinotoiminnan tuloihin. Autosta on tehty siis aiempina vuosina 1500 euroa liian suuret poistot. (Verohallinto 2013h.)

Yksityisotto on veronalaista tuottoa ja siirtyvän varallisuuden poistamattomat hankintamenot vähennyskelpoisia. Jos omaisuutta myydään ulkopuoliselle taholle, arvoksi katsotaan sovittu luovutushinta ja myynti verotetaan Tuloverolain myyntivoiton verotuksen mukaan. Tuloverolain mukaan luovutusvoitto eli myyntivoitto verotetaan pääomatulona. Luovutusvoiton määrä lasketaan niin, että omaisuuden myyntihinnasta vähennetään omaisuuden poistamatta oleva hankintameno sekä voiton hankkimisesta olleet menot. Myydyn omaisuuden poistamattomat hankintamenot ovat vähennyskelpoisia kuluja. (Alhola ym. 1999 ,692,695; Verohallinto 2013 c, k & f.)

Yritystoimintaa lopetettaessa varaukset tuloutetaan lisäämään lopettamisvuoden verotettavien tuottojen määrää. Jos toiminnasta jää tappiota, se voidaan vähentää 10 vuoden aikana elinkeinotoiminnan tulosta. Elinkeinoharjoittaja voi kuitenkin vaatia tappion vähentämistä pääomatuloista ennen verotuksen valmistamista. (Veronmaksajat 2013; Verohallinto 2013 h, i.)

5.3.2. Henkilöyhtiön yhtiömiesten verotus

Yhtiömiehet saavat jako-osansa, kun henkilöyhtiö purkautuu. Purkautuvan yhtiön verotuksessa katsotaan omaisuuden, etuuden ja oikeuden luovutushinnaksi määrä, joka yksityiskäyttöön otossa katsotaan luovutushinnaksi. Kiinteistön, rakennuksen, rakennelman, arvopaperin tai oikeuden luovutushinnaksi katsotaan niiden todennäköinen luovutushinta. Saatua jako-osaa verotetaan luovutusvoitoverotuksen mukaan. Luovutusvoitto eli myyntivoitto verotetaan pääomatulona. Muun omaisuuden, palvelun tai etuuden luovutushinnaksi katsotaan alkuperäinen hankintameno tai sitä alempi todennäköinen luovutushinta. (Immonen 2002, 804–805; Verohallinto 2013f.)

Luontevaa on noudattaa arvosymmetriaa jako-osan arvon kirjaamisessa yhtiömiehen verotuksessa. Arvosymmetrialla tarkoitetaan jako-osan arvon arvostamista samaan arvoon, kuin luovutushinnaksi on katsottu purkautuvan yhtiön viimeisessä verotuksessa. Jos jako-osa on pienempi kuin yhtiöosuuden todellinen hankintameno, osakkaalle syntyy luovutustappio, joka voidaan vähentää verovuonna tai kolmena sitä seuraavana verovuotena syntyvistä luovutusvoitoista. (Immonen 2002, 804–805; Verohallinto 2013f.)

Yhtiön verotuksessa vahvistetut tappiot eivät siirry yhtiömiehille. Yhtiömiehen yksityisottojen ylittävien pääomasijoitusten ja voitto-osuuksien yhteismäärä luettaisiin yhtiöosuuden hankintameno. Perustajana olleen yhtiömiehen yhtiöosu-

den hankintameno määräytyy yhtiömiehen yhtiöön sijoittaman ja yhtiöstä nostaman pääoman mukaan. (Verohallinto 2013f.)

Yhtiömiehellä olevaa yhtiön velkaa käsitellään kuten pääomasijoitusta purkautumisen yhteydessä. Vastattavana oleva velka lisää yhtiöosuuden hankintamenoa, kun yksityisötöt ovat pääomasijoitusten, voitto-osuuden ja vastattavana olevan velan yhteenlaskettua määrää pienemmät. Velasta osa, jolla katetaan yksityisotoista johtuvaa negatiivisuutta, katsotaan yhtiömiehen kulutusluotoksi selvityksen puuttuessa. Yhtiön lainojen korot ovat osakkaalle tulevaisuudessa vähennyskelpoisia negatiivisen oman pääoman kattamiseen käytetyltä ylimenevältä osalta. Henkilöyhtiön purkautuessa yhtiön purkaminen on rinnastettavissa yhtiömiehen yhtiöosuuden myyntiin. Mikäli jako-osa on kiinteistö tai arvopaperi, yhtiömiehellä on varainsiirtoverovelvollisuus. (Verohallinto 2013f.)

5.3.3. Osakeyhtiön osakkaan verotus

Osakas saa osakkeitaan vastaan jako-osan, jota verotetaan luovutusvoittoverotuksen eli myyntivoiton verotuksen mukaan. Jako-osan saamisen hetkellä omaisuuden hankintameno katsotaan käypä arvo. Mikäli jako-osana on kiinteistö tai arvopapereita, osakkaalla on varainsiirtoverovelvollisuus. Arvopapereiden luovutusta koskevia sääntöjä muutettiin 1.1.2013 voimaan tulleella lailla. Arvopapereiden luovutushetkenä pidetään luovutussopimuksen allekirjoitushetkeä. Asunto- ja kiinteistöyhtiöiden osakkeiden luovutuksen verokanta nostettiin 1,6 prosentista 2,0 prosenttiin. Muiden osakkeiden varainsiirtovero on 1,6 % kauppahinnasta. (Verohallinto 2013 f, g.)

Luovutusvoittoa laskettaessa jako-osuuden käyvästä arvosta vähennetään joko osakkeiden todellinen hankintameno tai osakkeiden omistusajan perusteella määräytyvän hankintameno-olettaman (20 tai 40 %) mukainen määrä, jos se on todellista hankintamenoa suurempi. Jos jako-osan arvo on suurempi kuin osak-

keiden verotuksessa poistamatta oleva hankintameno, osakkeenomistaja saa osakkeidensa luovutuksesta tuloa, joka on nimeltään purkuvoitto. Purkuvoittoa verotetaan liiketulona, joka yleensä voidaan tulouttaa purkuvuodelle, mutta voittoon liittyvien tulonodotuksien mukaan se voidaan myös edellyttää jaksotettavaksi. (Niskakangas 2013, luku 5; Verohallinto 2013f.)

Vastaavasti, jos hankintameno on suurempi kuin jako-osan arvo, syntyy osakkeenomistajalle luovutuksesta purkutappio. Purkutappio on vähennyskelpoinen silloin, kun osakkeet on omistettu yli vuoden ajan ja omistusosuus on alle 10 %. Purkutappion voi vähentää verovuonna ja viitenä seuraavana vuonna. Purkutappio voidaan vähentää vuosikuluna silloin, kun yhtiön toimintaa ei jatketa. (Niskakangas 2013, luku 5; Verohallinto 2013f.)

Liiketoimintansa lopettavalle osakeyhtiön osakkaalle voi syntyä peiteltyä osinkoa seuraavissa tilanteissa: Viimeisen toimintavuoden kassa on siirtynyt osakkaan yksityiskäyttöön, yhtiöllä on osakkaalta saatava, jonka pääomaa ja korkoa ei tulla perimään, yhtiön vaihto- ja käyttöomaisuutta on siirretty osakkaalle vastikkeetta tai osakas käyttää yhtiön omistukseen jäänyttä kiinteistöä, osakehuoneistoja tai muuta omaisuutta korvauksetta.

(Verohallinto 2013f.)

Peitellyllä osingolla tarkoitetaan rahanarvoista etuutta, jonka osakeyhtiö antaa osakkaansa tai tämän omaisen hyväksi osakkuusaseman perusteella joko tavallisesta olennaisesti poikkeavan hinnoittelun johdosta tai vastikkeetta verotusmenettely lain mukaan. (VML 29§) Peitellyn osingon verotus kohdistuu aina osakkaaseen, vaikka peitellyn osingon saaja voi myös olla osakkaan omainen. Yhtiön verotuksessa menetellään niin kuin olisi käytetty käypää hintaa, ja osakkaan veronalaiseksi tuloksi katsotaan käyvän hinnan ja käytetyn hinnan erotus. Veroseuraamukset vaihtelevat tapauksen mukaan. (Laki verotusmenettelystä 1558/1995 29§; Tomperi 2013, 60.)

Tomperin mukaan jos yhtiö on maksanut osakkaalleen tältä vuokratusta tilasta kohtuuttoman korkeaa vuokraa, yhtiö saa vähentää verotuksessaan vuokrasta vain kohtuullisen osan, ja muu osa lisätään yhtiön tuloon verolaskelmassa. Osakasta verotetaan koko hänen saamastaan vuokratulosta, vaikka yritys ei saakaan kaikkea vähentää. Jos taas yhtiö perii osakkaaltaan vaikkapa käypää vuokraa huomattavasti alhaisempaan vuokraan, erotus lisätään yhtiön tuloon. (Tomperi 2013, 60). Kun yhtiö ostaa tai lunastaa omia osakkeitaan tai laskee osakepääomaansa, vararahastoa tai ylikurssirahastoa, saatetaan katsoa, että peiteltyä osinkoa on syntynyt. (Laki verotusmenettelystä 1558/1995 29§; Tomperi 2013, 60.)

5.3.4. Tulontasaus

Tulontasaus tulee kysymykseen, jos luonnollinen henkilö tai kuolinpesä on saanut verovuonna vähintään 2500 euron suuruisen ansiotulon, joka on kertynyt etu- tai jälkikäteen kahdelta tai useammalta vuodelta. Edellytyksenä on myös, että kertatulo on vähintään neljäsosa verovelvollisen verovuonna saaman puhtaan ansiotulon yhteismäärästä. Puhtaan ansiotulon yhteismäärällä tarkoitetaan verovuoden ansiotulojen yhteismäärää, josta on tehty luonnolliset vähennykset. Tulontasausmahdollisuus ei koske pääomatuloja ja se toimitetaan, jos verovelvollinen on ennen verotuksen päättymistä sitä vaatinut.

(Verohallinto 2013b)

Jos tulontasauksen kohteena oleva kertatulo sisältyy elinkeinotoiminnan tulokseen, on se jaettava ansiotuloon ja pääomatuloon ennen tulontasauksen toimitamista. Tällainen tilanne voi syntyä esimerkiksi silloin, kun tulontasauksen perusteena on liikettä luovutettaessa saatu tulo. Tällöin tulontasauksen kohteena olevaksi kertatuloksi katsotaan yhtä suuri suhteellinen osuus kertatulon koko-

naismäärästä kuin ansiotulon osuus on verovelvollisen elinkeinotoiminnan tuloksesta.

(Verohallinto 2013b.)

6 Haastattelut

Haastattelemme kahta yrittäjää. Toinen heistä on lopettanut yritystoimintansa vapaaehtoisesti ja toinen konkurssin kautta. Haastattelemme myös kahta asiantuntijaa. Tavoitteenamme on löytää ongelmia, joiden ratkaisuja voimme selvittää tämän opinnäytetyön avulla.

6.1. Lopettaneen yrittäjän haastattelu

Toiminnan vapaaehtoisesti lopettaneena yrittäjänä haastattelimme keväällä vuonna 2013 lopettanutta kauppiasta, joka toimi erikoistavara-alalla.

Mikä yritysmuoto yrityksellänne oli?

- Yritysmuotona oli toiminimi.

Minkä takia lopetitte yritystoiminnan?

- Yrittäjä lopetti yritystoimintansa kannattamattomuuden vuoksi, koska menot olivat niin suuret. Hänen mukaan olisi ollut tarve uudistaa toimintaa kehittämällä uusia ideoita ja perustaa esimerkiksi verkkokauppa. Hän ehti toimia yrittäjänä 23 vuotta.

Onnistuiko lopettaminen hyvin ja oliko mitään ongelmia?

- Lopettaminen sujui hänen mukaan hyvin eikä ongelmia ollut.

Kuinka verotusasiat ja loppuvaraston myynti sujuivat lopettaessa yritystä?

- Varasto ja kalusto saatiin myytyä hyvin eikä mitään jäänyt jäljelle.

Mistä saitte apua yrityksen lopettamiseen?

- Apua lopettamiseen sai kirjanpitäjältä.

Milloin teitte päätöksen yrityksen lopettamisesta ja mitä olette tehnyt yrityksen lopettamisen jälkeen?

- Lopettamispäätöstä oli haudutettu useita vuosia ja lopullinen päätös tehtiin neljä kuukautta ennen yritystoiminnan lopettamista. Yrittäjä ei ole tehnyt lopettamiseen jälkeen mitään työhön liittyvää, vaan pitänyt lomaa.

Onko ollut ongelmia saada työttömyysturvaa ja kuulutko työttömyyskassaan?

- Ennen lopettamista oli otettu selvää sosiaaliturvasta ja suunniteltu, millä eletään lopettamisen jälkeen. Hän kuuluu Suomen yrittäjien työttömyyskassaan. Kassasta saatavan työttömyysturvan lisäksi hän saa hieman vapaaehtoista eläkekettä ja eläkeikään hänellä on kaksi vuotta aikaa.

Millaiset olivat yrityksen lopetustoimet?

- Yrityksen lopettaminen aloitettiin varaston myymisellä ja toimintaa pyöritettiin loppuun asti.

Mitä olisitte huomioinut tai tehnyt toisin jo ennen lopettamista?

- Lopettamiseen olisi pitänyt varata enemmän aikaa, ainakin puoli vuotta yhteensä. Yritys lopetettiin neljässä kuukaudessa ja se tuntui melko lyhyeltä ajalta.

6.2. Konkurssin tehneen yrittäjän haastattelu

Haastattelimme konkurssin tehneen yhtiön osakasta, joka haluaa pysyä nimettömänä.

Mikä yritysmuoto yrityksellänne oli?

- Yritysmuotona oli osakeyhtiö.

Osaatteko kertoa mitkä syyt johtivat kannattamattomaan yritystoimintaan?

- Osakkaan mukaan liikevaihto heilahteli paljon ja töitä olisi ollut paljon, mutta ne olivat kannattamattomia. Tuli taantuma ja likviditeetti heikkeni. Myös yrittäjien ikärakenne vaikutti siihen, että ei jaksanut enää ponnistella toiminnan kannattavaksi saamiseen.

Kuinka kauan aikaa kului yritystoiminnan lopettamisen prosessiin ja oliko siinä mitään ongelmia?

- Koko prosessin kesto on vaikea vielä sanoa. Yrityssaneerausvaihe kesti 1,5 vuotta, minkä jälkeen he päättivät hakea itsensä konkurssiin. Konkurssiin

hakeuduttiin vuoden 2013 tammikuussa ja prosessi on edelleen kesken eikä todennäköisesti kerkeä päättyä vuoden 2013 aikana.

Kuinka yritystoiminnan lopettaminen onnistui mielestänne?

- Hankalaksi osakas kertoi sen, että yrityssaneerausvaiheessa asioita hoiti helsinkiläinen asianajotoimisto, joten asiointi oli vaikeaa puhelimitse ja kirjeitse. Yrittäjä olisi halunnut enemmän henkilökohtaisia tapaamisia. Konkurssi-prosessi on sujunut tähän asti hyvin, koska pesänhoitajaksi määrättiin paikallinen asianajotoimisto.

Kuinka yrityksen verotusasiat onnistuivat? Oliko niiden kanssa mitään ongelmia?

- Verotusasiat onnistuivat hyvin ja verottaja suhtautui asiaan myönteisesti, vaikka saamisia jäikin saamatta.

Miten loppuvaraston myynti sujui? Oliko sen kanssa mitään ongelmia?

- Kaikki sujui hyvin, koska konkurssipesän osti suurempi saman alan yritys.

Saitteko mistään apua yritystoiminnan lopettamiseen?

- Asianajotoimistolta sai apua yrityssaneerausvaiheessa.

Oliko apu tarpeen tai olisitteko tarvinnut apua?

- Apua ei olisi tarvinnut, vaan yritystoiminnan lopettaminen onnistui hyvin.

Millaiset olivat yrityksen lopetustoimet?

- Yrityksen osakkaat tekivät yhteisen päätöksen lopettamisesta ja asianajotoimisto hoiti asian.

Mitä olisi pitänyt huomioida paremmin ja olisitteko tehnyt mitään toisin? (Näin jälkeinpäin ajatellen.)

- Yrityksen osakkaat olisivat toivoneet konkurssiprosessin hoituvan nopeammin, mutta he eivät pystyneet itse vaikuttamaan siihen, koska kaiken pitää mennä konkurssilain mukaan.

Mitä olette tehnyt yrityksen lopettamisen jälkeen?

- Haastateltu yrityksen osakas kertoi, että hän on jatkanut töitä kokopäiväisesti konkurssipesän ostaneessa yrityksessä vuoden 2013 ajan ja vuoden 2014 aikana hän aikoo vähentää töitään ja jäädä hiljalleen eläkkeelle.

Saatteko mitään sosiaaliturvaa? Kuulutteko työttömyyskassaan?

- Osakas ei saa mitään sosiaaliturvaa eikä ole työttömyyskassan jäsen.

Oletteko maksanut Yel -maksut?

- Yrityksen osakkaat kuluvat TyEL -vakuutuksen piiriin, joten heidän eläkkeensä karttuu normaalisti.

Olisiko jotain vinkkejä, joita haluaisitte antaa konkurssiprosessia aloittavalle yrittäjälle?

- Asioiden hoitajan pitäisi olla samalta paikkakunnalta, jotta asioiden hoitaminen on helpompaa ja selvempää.

6.3. Kansaneläkelaitoksen haastattelu

Haastattelimme Kansaneläkelaitokselta kahta asiantuntijaa. Ensimmäisen asiantuntijan vastuualueena on sairauspäiväraha ja toisen asiantuntijan vastuualueena on työttömyysturva.

Millaisia ongelmia entisillä yrittäjillä on ja kuinka moni asiakkaistanne on entisiä yrittäjiä?

Asiantuntija 1:

Sosiaaliturvan kanssa ei ole ollut erityisiä ongelmia, vaan useimmiten vastaan tulee hakuaikaan liittyvä sekaannus, että haetaan liian myöhään.

Asiantuntija 2:

Erillistä rekisteriä ei ole asiakkaista, jotka ovat entisiä yrittäjiä, mutta löytyy sen verran tietoa, että tammikuusta syyskuuhun on käsitelty 28 000 hakemusta Etelä-Karjalan alueella ja noin 3000 hakemusta kuukaudessa. Kaikki eivät ole täysin uusia hakemuksia.

Jaotellaanko yrittäjä mitenkään työttömyysturvan kannalta?

Asiantuntija 2:

Työvoimatoimisto antaa aluksi lausunnon, mihin kategoriaan yrittäjä kuuluu. Hän voi olla päätoiminen yrittäjä, sivutoiminen yrittäjä tai kausiluonteinen yrittäjä. Päätoimisella yrittäjällä on oikeus työttömyysturvaan. Sivutoimisella yrittäjällä on oikeus työttömyysturvaan kuitenkin niin, että yritystulo otetaan huomioon ja hän saa soviteltua työttömyysturvaa. Yritystulo vähentää yleensä puolella työttömyysturvaa. Kausiluonteisella yrittäjällä, esimerkiksi mansikanviljelijällä on oikeus työttömyysturvaan kausina, jolloin hänellä ei ole töitä. Aina lähdetään liikkeelle TE- toimiston lausunnosta.

Onko entisillä yrittäjillä ollut ongelmia saada työttömyysturvaa?

Asiantuntija 2:

Suurin ongelma työttömyysturvan saamisessa on, ettei yrittäjä toimita tarpeeksi lisäselvityksiä. TE -toimisto tekee päätöksen yritystoiminnan päättymisestä, mutta Kelan on vielä tutkittava, onko mahdollista muuta estettä työttömyysturvan saamiseen, esimerkiksi tuleeko yrityksestä yritysvoittoa.

Millaisia ongelmia on ollut työttömyysturvan saamisessa ja kuinka olette ne ratkaisseet?

Asiantuntija 1:

Sosiaaliturvaan liittyvät asiat ovat myös hankalia ja vaikeita ymmärtää. Varsinkin vanhuuseläkkeeseen liittyvät asiat ovat hankalia.

Kuinka rekisteriin jäänyt yrittäjästatus on vaikuttanut peruspäivärahan saamiseen?

Asiantuntija 2:

Jos yrittäjä ei toimita tarpeellisia lopetuspapereita, katsoo TE-toimisto, että yrittäjä on vielä rekisterissä yrittäjänä. Tässä tilanteessa Kela ei voi tehdä asialle mitään.

Jos yritystoiminta on loppunut helmikuussa, kuinka nopeasti yrittäjä saa peruspäivärahaa?

Asiantuntija 1:

Kun yrittäjä on toimittanut kaikki tarpeelliset selvitykset, voidaan päätös työttömyysturvaan tehdä runsaassa viikossa, esimerkiksi konkurssissa. Konkurssin tehnyt yrittäjä saa päätöksen työttömyysturvaan hyvinkin nopeasti, kun toimittaa konkurssipäätöksen. Yrityksen myyneen yrittäjän on toimitettava selvitykset yrityksen myynnistä sekä yrityksen päättymisestä ja myyntivoiton selvityslomake, joka on Yritys- ja yhteisötietojärjestelmän sivuilla. Työttömyysturvan saamisessa

voi mennä jopa kaksi vuotta, jos myyntivoitto on niin suuri. Lisäselvityksiä pyydetään yleensä puhelimitse, mutta myös kirjallisesti.

Jos entinen yrittäjä sairastuu, kuinka sitten toimitaan?

Asiantuntija 2:

Yrittäjän sairastuessa toimitetaan sairauspäiväraahakemus ja lääkärintodistus Kelaan hakuajan eli kahden kuukauden puitteissa. Käytännössä entisiä yrittäjiä koskevat samat säännöt kuin muitakin hakijoita. YEL-päiväraha omavastuuajalta on ainoa yrittäjän erikoisetuus, ja se jää saamatta, jos yrittäjän YEL-vakuutus ei ole voimassa.

6.4. Analyysi haastatteluista

Haastateltavien löytäminen oli yllättävän hankalaa. Kysyimme monilta lopettaneilta yrittäjiltä haastattelua, mutta harva suostui antamaan edes nimettömän haastattelun. Haastateltavat löysimme tuttujen ja työpaikan kautta. Toivomme löytävämme haastattelujen kautta ongelmia sekä muita asioita, jotka eivät menneet aivan niin hyvin yritystä lopetettaessa. Muutaman ongelman löysimme ja saimme myös selvyuden, mistä ongelmat johtuivat. Haastattelumenetelmänä käytimme avointa haastattelua, koska kysymyksiin ei voinut määrittää vastausvaihtoehtoja. Haastattelut toteutimme tilanteisiin sopivalla tavalla.

Vapaaehtoisesti yrityksensä lopettaneen yrittäjän löysimme työpaikan kautta. Haastattelimme hänet suullisesti ja lähetimme kysymykset etukäteen sähköpostitse. Hänen antamansa vastaukset nauhoitimme ja teimme kirjallisia muistiinpanoja, jotta pystyimme myöhemmin mahdollisimman tarkasti kirjoittamaan vastaukset puhtaaksi.

Yrittäjällä oli lähes kaikki sujunut hyvin yritystä lopetettaessa. Ainoana epäkohdaksi hän piti kiireellistä aikataulua. Hänen mielestään aikaa olisi pitänyt varata ainakin puoli vuotta yrityksen lopettamiseen, koska neljä kuukautta tuntui hänen mielestään liian lyhyeltä ajalta.

Kansaneläkelaitokselta saimme haastattelun kahdelta asiantuntijalta, jotka löysimme tuttumme kautta. Haastattelumenetelmänä käytimme sähköpostia ja puhelinta. Lähetimme haastateltaville kysymykset etukäteen sähköpostiin, joihin ensimmäinen asiantuntija vastasi sähköpostitse ja toinen puhelimitse. Puhelimitse tehdyn haastattelun vastauksista teimme kirjallisia muistiinpanoja puhelinkeskustelun aikana. Saimme heidän vastauksistaan paljon opinnäytetyön kannalta tarpeellista tietoa ja muutaman ongelman sosiaaliturvaa haettaessa sekä ratkaisut ongelmiin.

Konkurssin tehneen yrityksen osakkaan löysimme sukulaisen kautta ja haastattelimme häntä suullisesti. Vastaukset nauhoitimme ja kirjasimme muistiin. Haastattelun jälkeen kirjoitimme vastaukset puhtaaksi. Yrityksen konkurssiprosessi oli sujunut hyvin eikä suurempia ongelmia ollut. Osakas kertoi hankalaksi sen, että asianajotoimisto oli toisella paikkakunnalla ja asiointi tapahtui puhelimitse ja kirjeitse. Helpompaa olisi ollut hoitaa asiat kasvotusten.

Haastattelut onnistuivat mielestämme hyvin ja olimme melko tyytyväisiä saamiimme vastauksiin. Muutamia ongelmia löytyi haastattelujen kautta, mutta olisimme toivoneet löytävämme enemmän asioita ja ongelmia, joita olisimme voineet selvittää opinnäytetyössämme. Olisimme halunneet haastatella enemmän yrittäjiä, mutta heidän löytäminen oli vaikeaa, ja rajatun ajan takia jouduimme tyytymään saatuihin haastatteluihin.

7 Yhteenveto

Opinnäytetyössä tutkittiin yritystoiminnan lopettamista vapaaehtoisesti ja konkurssin kautta sekä verotusta yritystä lopetettaessa ja yrittäjän sosiaaliturvaa yritystoiminnan lopettamisen jälkeen.

Yritystoiminnan lopettaminen voi jatkua pitkään tai olla hyvinkin lyhyt prosessi. Kesto määräytyy pitkälti sen mukaan, kuinka paljon yrityksellä on selvitettävää. Yritystoiminnan voi lopettaa kokonaan vapaaehtoisen lopettamisen tai konkurssin kautta. Vapaaehtoisessa lopettamisessa yhtiön purkaminen toteutetaan selvitystilan kautta. Selvitystilan päätyttyä omaisuus jaetaan ja tehdään lopettamisilmoitukset Patentti - ja rekisterihallitukselle. Kun yrityksen liiketoiminta on kannattamatonta eikä toimintaa saada kannattavaksi yrityssaneerauksen avulla, on ainoa vaihtoehto hakeutua konkurssiin. Konkurssihakemuksen voi tehdä velkoja tai yrittäjä itse. Konkurssiin asettamisen jälkeen määrätään pesänhoitaja, jonka tehtävänä on selvittää konkurssipesä. Konkurssin päättyessä laaditaan lopputilitys ja tehdään tarvittavat lopettamisilmoitukset rekistereihin.

Sosiaaliturvaa voi saada nopeasti, jos yrityksen lopettaminen on hoidettu kunnolla ja kaikki tarvittavat lopettamisilmoitukset on tehty rekistereihin. Yrittäjän sosiaaliturva määräytyy YEL-vakuutuksen ja YEL-työtulon perusteella. YEL -vakuutus on tarkoitettu yrittäjälle työeläketurvan järjestämiseen. Yrittäjän sairastuessa voi saada sairauspäivärahaa tai osasairauspäivärahaa, joilla korvataan yrittäjälle sairastumisesta johtuvaa ansionmenetystä. Yrittäjästä tulee työtön, kun hän lopettaa yritystoimintansa. Yrittäjä voi saada peruspäivärahaa Kansaneläkelaitokselta tai ansiopäivärahaa työttömyyskassalta. Jäädessä eläkkeelle vanhuuden tai työkyvyttömyyden vuoksi, yrittäjä voi saada yrittäjäneläkettä, kansaneläkettä, työkyvyttömyyseläkettä tai takuueläkettä. Lapsen syntyessä yrittäjällä on samat oikeudet saada Kansaneläkelaitokselta äitiys- ja vanhempainpäivärahaa kuin palkkatyötä tekevälläkin.

Lopettaneen yrityksen verotus voi olla joidenkin mielestä selvää ja joidenkin mielestä taas hyvin monimutkaista. Loppuvarastoon jääneiden tavaroiden ja palveluiden osalta täytyy suorittaa veroa oman käytön mukaisesti verovelvollisuuden päättyessä. Entinen yrittäjä saa yritystoiminnan lopettamisen yhteydes-

sä joko luovutusvoittoa tai luovutustappiota. Lopettamisen yhteydessä myyty liikeomaisuus on elinkeinoverolain mukaan veronalaista. Yksityiset ovat myös veronalaisia. Yhtiöstä saatava jako-osan arvo arvostetaan samaan arvoon, kuin mitä luovutushinnaksi on katsottu purkautuvan yhtiön viimeisessä verotuksessa. Jos lopetettaessa saatu tulo on suuri, niin se voidaan tulontasauksen avulla jakaa useammalle vuodelle verotettavaksi.

Tutkimusongelmaa lähestyttiin perehtymällä aluksi aiheeseen liittyvään lähde- materiaalin, kuten kirjoihin ja Internet-lähteisiin. Aiheeseen liittyvää materiaalia oli saatavilla paljon, etenkin kirjoja. Osa teoksista oli kuitenkin useita vuosia vanhoja ja niiden tietojen oikeellisuus oli tarkastettava lakimuutoksista. Empiirisen osan haastateltavien löytäminen oli hankalaa, koska monikaan ei halunnut antaa haastattelua edes nimettömästi. Entiset yrittäjät, jotka suostuivat haastatteluun, eivät olleet juurikaan kohdanneet ongelmia yritystoiminnan lopettamisen ja sosiaaliturvan kanssa. Kansaneläkelaitoksen haastattelussa ilmeni, että entisellä yrittäjällä voi kuitenkin tulla ongelmia sosiaaliturvan kanssa, jos yrittäjä ei toimita kaikkia tarpeellisia yritystoiminnan lopettamiseen liittyviä papereita TE-toimistolle. TE-toimiston tehtävänä on tämän jälkeen poistaa yrittäjältä yrittäjästatus. Jos yrittäjästatus jää rekisteriin, tämä aiheuttaa myöhemmin ongelmia Kansaneläkelaitokselta saatavan sosiaaliturvan kanssa.

8 Pohdinta

Lehtiartikkeli, josta saimme idean tälle opinnäytetyölle, kertoi entisestä yrittäjästä, jolla oli jäänyt rekisteriin merkintä yrittäjyydestä. Entinen yrittäjä ei artikkelin mukaan päässyt TE-toimiston asiakkaaksi, koska hänellä oli rekisterissä yrittäjästatus, joten hänen täytyi mennä Kansaneläkelaitoksen asiakkaaksi. Kansaneläkelaitokselta hän ei voinut saada opintotukea, koska YEL-maksut olivat maksamatta. Tässä tilanteessa on mahdollisesti käynyt inhimillinen erehdys vir-

kailijalle, jonka olisi kuulunut tarkistaa yrittäjän nykyinen tilanne. (Lappalainen 2012)

Yrittäjä olisi kuitenkin voinut myös itse vaatia tarkistusta, mutta tässä tilanteessa yrittäjä asioi ensimmäistä kertaa työvoimatoimistossa, joten ei voi olettaa, että yrittäjä olisi osannut vaatia tietojen tarkistamista. Tämän seurauksena yrittäjän työttömyyskassan vaihtaminen myöhästyi ja hän menetti ansiosidonnaisen päivärahan lisäpäiväoikeuden, koska laki lisäpäivistä ei koske sen yrittäjäkassan jäseniä, johon yrittäjä oli vaihtanut. Ilmeisesti yrittäjä ei ole omistanut yrityksestä yli 50 prosenttia ja sen vuoksi ei ole pystynyt maksamaan YEL -maksuja. Kansaneläkelaitos tulkitsee yrittäjäksi ainoastaan, jos on maksanut YEL:ää. Nykyisin YEL -maksun voi maksaa, jos omistaa yrityksestä yli 30 prosenttia. Tässä tapauksessa kyse oli usean epäonnisen tapahtuman yhteensattumasta sekä siitä, miten eri viranomaisten linja poikkeaa yrittäjän määrittelyn suhteen. (Lappalainen 2012)

Opinnäytetyöprosessi on ollut haastava, mutta palkitseva. Eniten aikaa kului teoreettisen aineiston etsimiseen ja läpi käymiseen sekä haastateltavien löytämiseen. Opimme tätä työtä tehdessä, että on vaikeampi pysyä itse tehdyssä aikataulussa kuin jonkun toisen tekemässä, koska itse tehtyä aikataulua on helpompi muuttaa. Opimme myös yritystoiminnan lopettamisen prosessista, sosiaaliturvasta sekä verotuksesta paljon uusia asioita, koska aiheisiin oli syvennyttävä tarkemmin opinnäytetyön vuoksi.

Aikataulussa pysyminen oli hankalaa, koska aikaa oli rajallisesti. Työn kvalitatiivinen tutkimus onnistui hyvin ja saimme koottua kattavan paketin tietoa yritystoiminnan lopettamisesta ja sosiaaliturvasta. Opinnäytetyötä oli mielenkiintoista tehdä, koska aihe on ajankohtainen sekä hyödyllinen monille sukulaisille ja tutuillemme, joille yritystoiminnan lopettaminen on tulevaisuudessa ajankohtaista.

Opinnäytetyön tavoitteena oli selvittää yritystoiminnan lopettaminen vapaaehtoisesti ja konkurssin kautta sekä sosiaaliturva yritystoiminnan aikana ja sen jälkeen. Sen lisäksi tavoitteena oli yrityksen verotusta yritystoiminnan lopettamisen jälkeen. Arvioidessamme tätä työtä olemme tyytyväisiä lopputulokseen, koska saimme mielestämme käsiteltyä yrityksen lopettamista ja sosiaaliturvaa riittävän laajasti opinnäytetyössämme. Tätä työtä olisi voitu syventää käsittelemällä myös osuuskunnan lopettaminen, muut yritystoiminnan lopettamisen tavat sekä haastatteleamalla useampia entisiä yrittäjiä ja löytämällä heidän kauttaan enemmän mahdollisia ongelmia yritystoiminnan lopettamisessa.

Johdannossa opinnäytetyön tutkimusongelmaksi asetettiin: Kuinka yritys lopetetaan vapaaehtoisesti ja kuinka konkurssin kautta? Sekä millaista sosiaaliturvaa yrittäjä saa yritystoiminnan aikana ja sen päättymisen jälkeen sairastuessaan, työttömäksi tai eläkkeelle jäädessään sekä lapsen syntyessä? Näihin kysymyksiin saatiin vastaus, joten opinnäytetyön voidaan katsoa onnistuneen.

Lähteet

Aho, M. Asiantuntija. Kansaneläkelaitos. Haastattelu:18.10.2013.

Alhola, K., Koivikko., A., Rätty, P.& Tuominen, O. 1999. Tilinpäätös ja yritysverotus. Porvoo: WSOY.

Arajärvi, P. 2011. Johdatus sosiaalioikeuteen. Hämeenlinna: Talentum.

AYT ammatinharjoittajien ja yrittäjien työttömyyskassa.2013a.
http://www.ayt.fi/index.php?option=com_content&view=article&id=54&Itemid=64&lang=fi. Luettu. 17.10.2013.

AYT ammatinharjoittajien ja yrittäjien työttömyyskassa.2013b.
http://www.ayt.fi/index.php?option=com_content&view=article&id=55&Itemid=66&lang=fi. Luettu 17.10.2013.

AYT ammatinharjoittajien ja yrittäjien työttömyyskassa. 2013c.
http://www.ayt.fi/index.php?option=com_content&view=article&id=53&Itemid=63&lang=fi. Luettu 17.10.2013.

Elinkeinoverolaki 24.6.1968/360.

Hakuli, M. Yrittäjä. Haastattelu:17.10.2013.

Holopainen, T.2012. Yrityksen perustamisopas.. Käytännön perustamistoimet.. Jyväskylä: Bookwell Oy.

Holopainen, T.2013. Yrityksen perustamisopas. Käytännön perustamistoimet. Jyväskylä: Bookwell Oy.

Ilmarinen 2013a.
http://www.ilmarinen.fi/Production/fi/tietopankki/02_yrittajan_yel/index.jsp. Luettu 10.10.2013.

Ilmarinen 2013b.
http://www.ilmarinen.fi/Production/fi/tietopankki/02_yrittajan_yel/01_milloin_yel/index.jsp#.UlamzRC5HtQ. Luettu 10.10.2013

Ilmarinen 2013c.

http://www.ilmarinen.fi/Production/fi/tietopankki/02_yrittajan_yel/03_yel_tyotulo/01_tyotulon_muutos/index.jsp. Luettu 10.10.2013.

Immonen, R.2002. Yritysmuodot ja liiketoiminta. Jyväskylä: Gummerus.

Kela 2012a. http://www.kela.fi/elakeika-lahestyy_vanhuuselake
[Luettu 12.10.2013](#)

Kela 2012b. <http://www.kela.fi/kenelle-kansanelaketta> [Luettu 12.10.2013](#)

Kela 2012c. http://www.kela.fi/aitiysraha_yrittajalle [Luettu 13.10.2013.](#)

Kela 2012d. <http://www.kela.fi/tyokyky-heikentynyt>. Luettu 13.10.2013.

Kela. 2013a. http://www.kela.fi/sairauspaivaraha_maksaminen.
12.10.2013.

Kela 2013b. http://www.kela.fi/vanhuuselake_maara [Luettu 12.10.2013.](#)

Kela 2013c. http://www.kela.fi/sairauspaivaraha_nain-haet. Luettu 12.10.2013.

Kela 2013d. http://www.kela.fi/sairauspaivaraha_yrittajalle. Luettu 12.10.2013.

Ke-

la2013e. https://easiointi.kela.fi/eplaskenta_app/PRLaskentaApplication?&EJ=SP&lang=fi. Luettu 11.10.2013.

Kela 2013f. <http://www.kela.fi/takuuelake> Luettu 12.10.2013

Kela 2013g. http://www.kela.fi/takuuelake_maara Luettu 12.10.2013

Kela 2013h. http://www.kela.fi/tyokyky-heikentynyt_tyokyvyttomyyselake Luettu 12.10.2013

Keva 2012.
https://www.keva.fi/fi/elakkeet/elakkeet_sairauden_perusteella/tyokvyyttomyyselake/Sivut/Default.aspx Luettu 12.10.2013.

Konkurssilaki. 20.2.2004/120.

Koski, P. & Sillanpää M. 2013. Yhtiöoikeus. Helsinki: Sanoma Pro Oy.

Koulu, R. 2004. Uusi konkurssilaki. Porvoo: WS Bookwell Oy.

Koulu, R. 2009. Konkurssoikeus. Juva: WS Bookwell Oy.

Lakari, T. Yritystoiminnan lopettaminen ja sukupolvenvaihdos. Vantaa: Hansaprint Direct Oy.

Laki avoimesta ja kommandiittiyhtiöstä.29.4.1988/389.

Laki verotusmenettelystä.1558/1995.

Laki yksityishenkilön velkajärjestelystä. 25.1.1993/57.

Lappalainen, T. 2012. Yrittäjäposti 1/2012.

Luottotietolaki 11.5.2007/527.

Murtomäki, O. 2007. Yrittäjän Arvonlisäverokirja. Helsinki: Edita Prima Oy.

Nettilaki.
2013a.<http://www.nettilaki.com/a/velkaj%C3%A4rjestelyn-lis%C3%A4edellytykset-velallisen-harjoittaessa-elinkeinotoimintaa>. Luettu 14.10.2013.

Nettilaki 2013b. <http://www.nettilaki.com/a/yksityisen-elinkeinonharjoittajan-edustaminen>. Luettu 7.11.2013.

Niskakangas, H. Henkilöverotus. Helsinki: Sanoma Pro Oy.

Omatieto 2013.
<https://www.omatieto.fi/luottotiedot/actValitseTietoa.do>. Luettu 19.10.2013.

Osakeyhtiölaki 2006/624

Osuuskuntalaki 421/2013

Patentti- ja rekisterihallitus 2013a.
<http://www.prh.fi/fi/kaupparekisteri/osakeyhtio/lopettaminen/konkurssi.html>. Luettu 19.10.2013.

Patentti- ja rekisterihallitus 2013b.
<http://www.prh.fi/fi/kaupparekisteri/yeh/perustaminen.html>. Luettu 8.8.2013

Patentti- ja rekisterihallitus 2013c.
http://www.prh.fi/fi/kaupparekisteri/osakeyhtio/lopettaminen/selvitys_tila.html. Luettu 8.8.2013.

Simpura, A. Asiantuntija. Kansaneläkelaitos. Haastattelu: 24.10.2013.

Suojanen, K. Savolainen, M. Sirainen, A. 2010. Opi yhtiöoikeutta lisää. Jyväskylä: WS Bookwell Oy.

Suomen perustuslaki. 731/99.

Syt-Kassa. 2013a. <http://www.syt.fi/index.php/fi/yrittajan-tyottomyysturva/milloin-yrittaja-on-tyoton>. Luettu 23.6.2013.

Syt-Kassa. 2013b. <http://www.syt.fi/index.php/fi/yrittajan-tyottomyysturva>. Luettu 23.6.2013.

Talousapu. Konkurssi. <http://www.talousapu.fi/konkurssi>. Luettu 1.6.2013.

Taloussanomat.
<http://www.taloussanomat.fi/yrittaja/2013/03/04/tyottomyyskassa-houkuttelee-jo-yrittajiakin/20133379/137>. Luettu 8.8.2013.

Tikka, K. Nykänen, O. Juusela, J. & Viitala, T.
Yritysverotus I-II. Helsinki: Sanoma Pro Oy.

Tilastokeskus 2013.
http://tilastokeskus.fi/til/konk/2013/07/konk_2013_07_2013-08-23_tie_001_fi.html. Luettu 30.8.2013.

Tomperi, S. 2013. Yritysverotus ja tilinpäätössuunnittelu. Helsinki: Sanoma Pro Oy.

Työttömyysturvalaki. 30.12.2002/1290.

Velkajärjestely 2013a. <https://www.velkajarjestely.fi/velkajarjestely>.
Luettu 17.10.2013.

Velkajärjestely2013b. <https://www.velkajarjestely.fi/karajaoikeus>.
Luettu 17.10.2013.

Verohallinto. 2013 a. https://www.vero.fi/fi-FI/Syventavat_veroohjeet/Arvonlisaverotus/Muutokset_verovelvollisuudessa/Arvonlisaverollisen_toiminnan_lopettamin%2814207%29. Luettu 20.7.2013.

Verohallinto 2013.b
http://www.vero.fi/fi-FI/Syventavat_veroohjeet/Henkiloasiakkaan_tuloverotus/Tulontasaus%2825812%29
Luettu 11.10.2013

Verohallinto 2013c. https://www.vero.fi/fi-FI/Yritys_ja_yhteisoasiakkaat/Liikkeen_ja_ammattinharjoittaja/Toiminnan_lopettaminen/Elinkeinotoiminnan_varat_ja_velat_toimin%289418%29. Luettu 19.10.2013.

Verohallinto 2013d. http://www.vero.fi/fi-FI/Yritys_ja_yhteisoasiakkaat/Yhdistys_ja_saatio/Ennakkoperintarekisteri/Ennakkoperintarekisterista_poistaminen%289400%29. Luettu 17.10.2013.

Verohallinto 2013e. http://www.vero.fi/fi-FI/Yritys_ja_yhteisoasiakkaat/Avoin_yhtio_ja_kommandiittiyhtio/Toiminnan_lopettaminen. Luettu 17.10.2013.

Verohallinto 2013f. http://www.vero.fi/fi-FI/Syventavat_veroohjeet/Elinkeinoverotus/Verohallinnon_yhtenaisoitetuotteen_vuodel%2825909%29#3.13Toimintansalopettanutyritys_. Luettu 30.10.2013.

Verohallinto 2013g. http://www.vero.fi/fi-FI/Syventavat_veroohjeet/Varainsiirtoverotus/Varainsiirtoverotukseen

n_yhtenaistamisohje%2827001%29#2arvopaperikaupat_x. Luettu 1.1.2013.

Verohallinto 2013h. [http://www.vero.fi/fi-FI/Yritys_ja_yhteisoasiakkaat/Liikkeen_ja_ammatinharjoittaja/Toimin-
in-
nan_lopettaminen/Elinkeinotoiminnan_varat_ja_velat_toimin%289418%29](http://www.vero.fi/fi-FI/Yritys_ja_yhteisoasiakkaat/Liikkeen_ja_ammatinharjoittaja/Toimin-
in-
nan_lopettaminen/Elinkeinotoiminnan_varat_ja_velat_toimin%289418%29) Luettu 3.11.2013.

Verohallinto 2013i. http://www.vero.fi/fi-FI/Yritys_ja_yhteisoasiakkaat/Liikkeen_ja_ammatinharjoittaja/Toiminnan_lopettaminen. Luettu 3.11.2013.

Verohallinto 2013j. https://www.vero.fi/fi-FI/Yritys_ja_yhteisoasiakkaat/Yhdistys_ja_saatio/Arvonlisaverotus/Tavaran_tai_palvelun_ottaminen_omaan_kay%2810707%29. Luettu 7.11.2013.

Verohallinto 2013k. [https://www.vero.fi/fi-FI/Syventavat_veroohjeet/Henkiloasiakkaan_tuloverotus/Paaomat. Luettu 7.11.2013.](https://www.vero.fi/fi-FI/Syventavat_veroohjeet/Henkiloasiakkaan_tuloverotus/Paaomat<ulot/Paaomatulot%2812005%29)

Veronmaksajat 2013.
<http://www.veronmaksajat.fi/veroilmoitusohjeet/ammatinjaliikkeenharjoittaja>. Luettu 6.11.2013.

Villa, S. Ossa, J. & Saarnilehto, A. 2007. Yritysmuodot: toiminta, rahoitus ja verotus. Vantaa: WSOY.

Yhdessä yrittämään.2013.
<http://www.yhteistoiminta.fi/uutiset/uutisarkisto/?issue=110> Luettu 11.10.2013

Yrittäjäneläkelaki 22.12.2006/1272.

Yrittäjät 2012. <http://www.yrittajat.fi/fi-FI/yrittajaihmisena/yrittajansosiaaliturvaopas/lapsensyntyma/esimerkkeja/> Luettu 13.10.2013.

Yrittäjät. 2013a. <http://www.yrittajat.fi/fi-FI/yrittajaihmisena/yrittajansosiaaliturvaopas/sairastuminen/> Luettu 25.5.2013

Yrittäjät. 2013b. <http://www.yrittajat.fi/fi-FI/yrittajaihmisena/yrittajansosiaaliturvaopas/sairastuminen/yrittajan-edut-sairastuessa/>

Yrittäjät 2013c. <http://www.yrittajat.fi/fi-FI/yrittajaihmisena/yrittajansosiaaliturvaopas/elake/Luettu12.10.2013>

Yritys - ja yhteisötietojärjestelmä 2013. <http://www.ytj.fi/palvelut/y-lomakkeet/muutos-ja-lopettamisilmoituslomakkeet/1661>. Luettu 7.11.2013.

Yritystulkki.http://yritystulkki.agileus.fi/files/yt10_kaynnistamistoimet_bussoulu.pdf. Luettu 10.10.2013.

Liite 1

1. Mikä yritysmuoto yrityksellänne oli?
2. Minkä takia lopetit yritystoiminnan?
3. Onnistuiko lopettaminen hyvin?
4. Mitä ongelmia oli?
5. Kuinka verotusasiat ja loppuvaraston myynti sujuivat lopettaessa yritystä?
6. Mistä sait apua yrityksen lopettamiseen?
7. Mitä olet tehnyt yrityksen lopettamisen jälkeen?
8. Onko ollut ongelmia saada työttömyysturvaa? Kuulutko työttömyyskas-
saan?
9. Millaiset olivat yrityksen lopetustoimet?
10. Mitä olisi huomionnut tai tehnyt toisin jo ennen lopettamista?

1. Millaisia ongelmia entisillä yrittäjillä on?
2. Kuinka moni asiakkaistanne on entisiä yrittäjiä?
3. Jaotellaanko yrittäjä mitenkään työttömyysturvan kannalta?
4. Onko entisillä yrittäjillä ollut ongelmia saada työttömyysturvaa?
5. Millaisia ongelmia on ollut työttömyysturvan saamisessa ja kuinka olette ne ratkaisseet?
6. Kuinka rekisteriin jäänyt yrittäjästatus on vaikuttanut peruspäivärahan saamiseen?
7. Jos yritystoiminta on loppunut helmikuussa, kuinka nopeasti yrittäjä saa peruspäivärahaa?
8. Jos entinen yrittäjä sairastuu, kuinka sitten toimitaan?

Liite 3

1. Mikä yritysmuoto yrityksellänne oli?
2. Osaatko kertoa mitkä syyt johtivat kannattamattomaan yritystoimintaan?
3. Kuinka kauan aikaa kului yritystoiminnan lopettamisen prosessiin ja oliko siinä mitään ongelmia?
4. Kuinka yritystoiminnan lopettaminen onnistui mielestäsi?
5. Kuinka yrityksen verotusasiat onnistuivat? Oliko niiden kanssa mitään ongelmia?
6. Miten loppuvaraston myynti sujui? Oliko sen kanssa mitään ongelmia?
7. Saitko mistään apua yritystoiminnan lopettamiseen?
8. Oliko apu tarpeen tai olisitko tarvinnut apua?
9. Millaiset olivat yrityksen lopetustoimet?
10. Mitä olisi pitänyt huomioida paremmin ja olisitko tehnyt mitään toisin?(Näin jälkeinpäin ajatellen.)
11. Mitä olet tehnyt yrityksen lopettamisen jälkeen?
12. Saatko mitään sosiaaliturvaa?
13. Kuulutko työttömyyskassaan?
14. Oletko maksanut Yel -maksut?
15. Olisiko jotain vinkkejä, joita haluaisit antaa konkurssiprosessia aloittavalle yrittäjälle?